

Ціна 30 центів

Молода Україна

журнал українського демократичного молоді

**ПРЕДСТАВНИЦТВА
“МОЛОДОЇ УКРАЇНИ”
ЗАКОРДОНОМ:**

В Австралії:

Mrs. O. Tkach
146 Suspension St.
Sunshine, Victoria,
Australia.

В Бельгії:

Mr. H. Szmykul
Camp 44/5 Bussoit,
(Hainaut) Belgique

У Великобританії:

Mr. Andrij Bondarenko
123 High St.
Notting Hill Gate
London, W. 11, England

В Аргентині:

“Porohy”
Casilla de Correo 3184
Buenos Aires, Argentina

У Франції:

Mr. W. Mirutenko
Court Digeau 155
Ostricourt (North), France

Банк. конто:
B. M. C. I. Carvin 13999

У Німеччині:

Mr. I. Kornejtschuk
Muenchen, 54
Seehamer St. 13, Apt. 2.
Germany

МОЛОДА УКРАЇНА

ЖУРНАЛ ОБ'ЄДНАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Видає Центральний Комітет ОДУМ-у

Редактує Колегія

В справах редакційних і адміністраційних писати на адресу:
MOLODA UKRAINA, 191 Lippincott Street, Toronto, Ontario, Canada.

Адреса нью-йоркського відділу редакції:
O. Smolansky, 487 Cleveland Street, Brooklyn 8, N. Y., U. S. A.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті й правити мову.—
Статті, підписані авторами, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ “МОЛОДОЇ УКРАЇНИ”:

США і КАНАДА: — річна передплата 3 дол., піврічна 1.75 дол.

АНГЛІЯ І АВСТРАЛІЯ: — річна передплата **1.50** фунта.

Ціна окремого примірника 30 центів.

ДЕЛЕГАТАМ

П'ЯТОГО З'ЇЗДУ ОДУМ-у В США І В КАНАДІ

пересилаємо наш палкий привіт

та бажаємо їм у здоровому компромісовому дусі
розв'язати усі проблеми, що стоять на шляху росту
нашої молодечої організації!

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ ОДУМ

І РЕДАКЦІЯ “МОЛОДОЇ УКРАЇНИ”

До 60-річчя з дня народження поета

ТЕОДОСІЙ ОСЬМАЧКА

Теодосій Степанович Осьмачка — видатний сучасний поет і прозаїк. Народився 1895 року. Літературну творчість розпочав ще в студентські роки, дебютувавши збіркою поезій "Круча" (1922 р.). Разом з Б. Антоненком-Давидовичем, Г. Косинкою, В. Підмогильним, Є. Плужником та ін. належав до літературної організації "Ланка", згодом розформованої за ідеологічну неспівзвучність з пролетарською дійсністю. Поетична творчість Т. Осьмачки ще в ранньому її періоді звернула на себе увагу читацьких та фахових літературних кіл. В "Історії українського письменства", виданій 1926 року, академік С. Єфремов писав:

"Щось із ґрунту, міцне і сильне... з корінням у глибині матері-землі, органічне, а не нажироване, чується у цього молодого поета. В Осьмачки так яскраво образів, грандіозних та заразом і надзвичайно простих і нештучних, що вони аж самого його побивають, гнітять... Це якась грандізна сила фантазії, що навіть буденні звичайніснікі речі повертає на таємну символіку, повну похмурої якоїс величності".

Будучи ідеологічно чужим, а то й ворожим советській дійсності, Т. Осьмачка майже не брав участі в літературному житті України останнього передвоєнного десятиліття. Щойно 1943 року у Львові поет видав збірку "Сучасникам", а на еміграції в Німеччині велику, на 24 пісні, поему "Поет" та високо оцінений критикою прозовий твір "Старший боярин". 1952 року в Торонто (Канада) вийшла повість про страшні роки колективізації українського села — "Плян до двору" і дві збірки поезій — "Китиці часу" (Німеччина, 1944) та "Із-під світу" (США, 1954).

Перу Т. Осьмачки належить також чимало перекладів з чужинних літератур, зокрема переклад Шекспіро-

вого "Макбета", ряд цікавих нарисів на літературні теми та полемічних статей.

Поетичні збірки Т. Осьмачки: "Круча" (1922), "Скитські вогні" (1925), "Клекіт" (1929), "Сучасникам" (1943), "Поет" (1947), "Китиці часу" (1954), "З-під світу" (1954).

Нижче подаємо сторінку поезій Т. Осьмачки, що їх автор ласково передав "Молодій Україні". Ред.

Т. ОСЬМАЧКА

**

Сонце сходить, і кричать в гаю сороки,
аж гора розчертонилася одна
понад яром диким та таким глибоким,
що і крик юнацький не досяг би дна.

Рухає хмаринку ранній легіт тиху
так, щоб не склюпнути в яр і блиск, і плач,
ніби полум'я свічі веде на книгу,
стримуючи подих в келії читач.

І прозорість стигне у небеснім плесі
тонша і ясніша, ніж гострінь меча...
Сило Божа, дай мені снаги поезій
не читати випадковим слухачам,

бо з останнім звуком читаної речі
і душа понуро з серця виліта,
і по лісі потім в муках порожнечі
мною водить довго темна самота.

А коли вертається з перерви
у покинуте між ребрами гніздо,
то така знесилена, неначе нерви
тягнуться по стежці за нею хвостом...

І вже разом по такій смутній пригоді
між людьми йдемо ми, знурюючи зір,
гірше, як з двома малими дітьми злодій
щось іде просити у попівський двір...

Сило Божа, дай мені думки тверезі
і холодну спостережливість очам.
щоб не квапився читати я поезій
випадковим, як пригода, слухачам,

бо вони вітають і розпусну нору
ї душогубцям плещуть на гірських сторчах...
Сило Божа, дай душі моїй простору
і единого з душою слухача!

НЕЗМІННІСТЬ

Прозорого серпня висока погода
сьогодні пустила над світом плисти
тонесенькі хмари, відбивши їх в водах
баварських озер, мов з латаття листи.

Налиті живицею сосни рожеві
малої гіллячки не рушать ніде,
бо тиша у лоно щасливому дні
від Альпів далеких незримо іде.

І кожного дерева стовбур порою
дзвенить, мов струна, що зачула смичок,
коли відривається тільки вагою,
і падає вниз крізь гілляки сучок.

І жодного птаха з прив'ялого зілля
не чути чогось в нерухомі бору,
і навіть на луках тримає неділя
урочисту тишу, мов гори, стару.

І тільки з-за лісу із палої брості
кричать у баверів уперто півні,

які віщували і щастя і гості
в далекій черкаській моїй стороні.

А що вони значать тепер в блуканині?
вже певно не те, що співанням раніш,
коли і кімнати не маю я нині
без свідків чужих прочитати хоч вірш.

Не те тут говорить і сміх для привіту,
й душа у молитви вже певно не та,
і тільки на тлі безконечного світу
та сама й незмінна моя самота...

ДЗВОНАР

Ох, недоле моя чорнопера,
відведи від моєї душі
кожну діву, що любить озера
і дзеркала, мов води в глущі,
бо вона відчуватиме й шкуру
у фрізера, що робить і зиск
і на нігтях жарінь манікюр, —
гарячішу за сонячний блиск.

Бо вона на кожнісінський дотик
його пальців, голодних на гріх,
розтулятиме радісно ротик
у лукаво-схилькований сміх.

І якщо він над нею, хиткою,
враз нахилить обличчя бліде,
то придавлені груди косою
і вона йому теж підведе.

І накрутить він їй, мов купчисі,
повно в паощах кучерів знов,
щоб на чорнім золоченім плисі
аж по перса шуміла любов.

І нещасний уже ти навіки,
коли любка твоя молода
задивляється в плеса та в ріки
і в дзеркала такі, мов вода...

Куди й день заглядає понурий,
а вночі зоряні рясні
і рожеві, мов жар манікюрі,
і блискучі, мов зорі, персні...

І тобі залишиться благати,
май поете, лише дзвонара,
щоб у дзвони, неначе в гармати,
калатав, доки зійде зоря...

Щоб у серці твоїм він пожежу
погасив без води і сльоти,
взявши стежку у Бога найлегшу
для зідхань та плачу й самоти...

бо її погасити вже, звісно,
не подужають жодні моря,
що лунатимуть голосно й грізно
із дзвіниці вночі в дзвонара...

бо і в його краплинки на віях
осяватимуть душу до дна:
що і вічність і сон — це стихія
від віків нерозлучна й одна!

**

Я вас любив, ніムуючи, то словом,
і вірив сліпо, то приважно знов,
а ви боялися, щоб випадково
не виявив при людях я любов.

Я вас любив побожний, то злорікій,
ви ж обминали, боячись мене,
і через те прощайте вже навіки,
і хоч тепер вас серце обмине.

Але, коли у липні під каштаном
побачите потоптану траву,
і думка займеться в душі нежданно,
що я ще, нещасливий, десь живу, —
підіті в церкву для такого часу,
зідхаючи полегшено грудьми,
що зворушили в себе тільки рясу
за серце самотинне між людьми!...

ПЕЛЮСТКИ

Тобі молюся, сонце, Боже
вогнегронний
триясна дивна квітко у світах
без меж,
ти пелюстки свої — дні круглі,
мов корони,
по одному звіаеш і в безодні шлеш.
Вони і світять, і летять без
гуку й шуму,
і землю овивають веснами нам знов,
і серцю надихають найтеплішу думу
про невмируще щастя і любов.

І дякувати серце вже повік
не втомне
і славою, і похвалою скрізь тобі,
що ні один листок твій круглий
не потоне
останній у всесвітній прірві голубай.

З ІЗРАІЛЬСЬКОГО

За роки питаеш? Мій друже, мовчи:
не знаю, не знаю, я літ не лічив...
Я літ не лічив, та й навіщо той лік?
Як мука — життя, то безмежний
мій вік
і дуже, мій друже, похилих я літ...
Коли ж воно щастя і розовий цвіт,
а голос його — розхвилюваний
дзвін,
то жити мене ще не викликав він,
і я не вродився ще й геть то на світ!

РОМАНС

Поволі звіає тумани
вечірня зоря з висоти,
і в полі високі майдани
гучнішають від самоти.

Поволі темнішає поле
ї до місяця сяє в росі,
та очі мої вже ніколи
слезами не блиснуту красі:
покинули друзі без сил
мене умирati в степу,
де вітер гойда на могилі
у житі довічну журбу;

де сокіл мандрує під небом
ї несе мою волю кудись;
де серце мое вже над степом
не здукає крикнуть “вернись”.

Поволі з вечірніх туманів
земля засинаючи п'є,
поволі до зір, океанів
життя відпливає мое...

ШКУРА

Із хатини тії, що в гаю
свої двері в поріг увалила,
туди юність приніс я свою,
де з Губкому, неначе на вилах,
висне шкура мужицька в крові,
червоніючи світлом різниці,
аби гавкали пси у рові
і лящали із поля лисиці...

Серед вулиць стрімких, мов граби,
пробігають в панчохах дівчата,
білі ноги, а не голуби
вилітають з-під них на Хрестатик...

Білі, білі та чисті ступи,
мов лілій, що випили воду,
де скупалися вранці степи,
як зоря відлітала від Сходу...

Хто ж тоді почепив, мов з гори,
на дрючку з батька репану шкуру
ї мовляє, що то прaporи
так розмаяла воля з-під муру?

Душогубця не бачить мій зір,
тільки, знаю, в гуртах він вирує,
знаю, там приховався той звір,
бо для кого ж то шкура парує?

Ох, дитинство мое із степів,
що й з мужицької вилите миски!
Я вже знаю, чого і синів
українці не люблять з колиски;

І вже знаю, чого я не мав
ї любови й приязні від ненъки,
ї чого мені місяць сіяв
на батіг, коли був я маленький;

нині знаю, чого з городів
мене гонять, мов пса, за пороги
ї чого з бунтівництвом рабів
дікі очі я нурю під ноги;

нині знаю: мужицький мій рід
будить настрій в знайомого п'яний
тію люттю, що в мене з орбіт
вибухає, мов з кілець вулкани,

що нагадує все, як степи
вітром виуть від гір до Губкому
ї ту шкуру у простір сліпий
хилитають, мов здерту бикову!

Юрій МАРТИНЮК

Куди заведе нас пессимізм?

Користуючись запрошенням автора статті "За ким піде українська молодь?", я дозволю собі висловити свої думки з приводу заторкнутих статтею проблем, хоч думки мої не будуть ні коментуванням статті, ні зепереченнем думок автора, а скоріш реакцією на загальний дух статті, що, на мою думку, криє певну дозу небезпеки для формування духового обличчя української молоді.

Стаття М. Дальногого настільки широка заторкнутою проблематикою і з такими широкими узагальненнями, що вона творить багату поживу як для прихильних коментарів, так і для критики. Мене вразив, як я вже зазначив, загальний пессимістичний дух статті, що виявився в неправедливо-жорстокій розторкуючій критиці т.зв. ліберальної демократії та у втічі від реальності буднів у мрійницьке абстрактне шукання абсолютної правди й універсальних ідей.

Про це можна було б і не говорити, коли б це була тільки думка автора, але М. Дальний у цьому випадку є скоріше чутливим сейсмографом настроїв і почувань українського молодого покоління, і він висловив те, що підсвідомо нуртує в душах "воєнної" молоді. Причини такого світосприймання — вірні вони чи фальшиві — мусять бути викриті. Це покоління потребує автопсихоаналізу, бо лише знайшовши корінь такої, а не іншої настанови, можлива психічна трансмутація.

Я, як і автор, глибоко вірю в народження нової української революційної демократії; але я переконаний, що вона зродиться не з зепереченням ідейного спадку психологічного Заходу, але як синтеза всього найкращого, що цей психологічний Захід створив.

Розторщення всього, що світ ідей уділив упродовж тисячоліть держані і шукані передовішими умів, відважних сердець і цільних характерів, нормально привело автора до пессимістичного ствердження повної духовової пустки, не тільки Заходу (що так заялено повторюється на всі лади), але й цілого світу: "...Сучасне людство дійшло до точки і країці представники його заговорили про кризу духовості..."

Пессимізм цього висновку арбітарно переноситься, як аксіому, на ґрунт українських ідей, мотивуючи, що "українська молодь не живе на Марсі, ні в пралисах Нової Гвінії..."

Це слухно, що Україна не в пралисах Гвінії, і що не лише географічно лежить в Європі, як рівнож,

як і можна було сподіватися, стаття М. Дальногого — "За ким піде українська молодь?" викликала живий відгук у нашій пресі взагалі, а серед читачів "Молодої України" зокрема.

Не маючи тим часом місця для вміщення прихильних голосів, які розвивають окремі тези статті М. Дальногого, вважаємо, проте, нашим обов'язком дати місце для тих авторів, які з думками М. Дальногого не зовсім згодні.

Керуючись таким принципом, ми в попередньому числі журналу надрукували статтю І. Луча в обороні соціал-демократії, а в цьому числі друкуємо статтю Ю. Мартинюка в обороні ліберальної демократії. Обидва автори закидають М. Дальному "зневіру в людину", але, на жаль, жоден з них не заторкує тієї проблематики (філософсько-релігійного характеру), під впливом якої ця "зnevіra" в статті М. Дальногого зродилася. Хоч би з уваги на цей факт, дискусія, на думку редакції, повинна продовжуватися.

Слухно, що розвиток цивілізації та шалений зрост комунікацій вирівняв плеса духових потенціалів окремих народів (знижуючи рівень одних і підносячи інших), але починати шукати універсально позитивних ідей ще абсолютно завчасно.

Що ідеальне для пігмея з серця Африки, чуже чукчеві і дике для американця. Що дорого українцеві, чуже полінезійцям і може вороже росіянам. Що є пройденим шляхом для англійця, є півшляхом для німця і початком для пакістанця. Як же можна говорити про універсалізм ідеї?

Реалізм спостереження мусить нас вчити шукати не універсальних все-розв'язуючих ідей, але життєву, виправдану досвідом попередників, здорову ідею, придатну для нашого українського ґрунту, сучасних обставин і вимог.

Нам потрібно позбутися східнього абстрактного мислення, якому так характерним є бунт проти чужої вищої цивілізації.

Вогняні потоки стали з мартенів, що завтра обкрутять землю стальними обручами рейок, втіляться в гуркітливі потяги, в рівноважені черногузі країн, в самовпевнені лінкори і в небовизивні хмародери, гіантські молоти, що куватимуть гіантські вали в тисячу разів швидше, ніж це могли зробити сотні ко-

валів, ескаватори, що врізатимуться в скелі, неначе в розтоплене масло. ткацькі варстати, що продукуватимуть мільйони метрів сукна для цілого світу — все це мусіло б захопити своєю величчю, могутністю і розмахом. Залізні мускули машини, сумарна сила яких сьогодні набагато перевищує сумарну силу всього живого на землі, стоять до повної диспозиції людини, зробивши працю чорнороба святом, піднявши стан кожного робітника і селянина до статусу інженера, що натиском пальця викликає фантастичні події. З цих багатих матеріальних умов мусіла б рости моральна й ідейна сила людини, людини золотого віку багатства, про яке минулі покоління могли лише мріяти. Але людина так швидко забуває злідні і так швидко вростає в комфорт, що останній сприймається, як повітря, як їй належне.

І її не цікавить і не захоплює зміст, лише наслідок. Відкриваючи двері холодильника, людина не цікавиться скільки інтелекту, праці й енергії було вкладено продовж століть, щоб дати їй добре збережену шинку і холодне пиво. Морожена кров, що вchora пульсувала в жилах бostonця, а сьогодні рятує життя в Індокитаї, для цієї людини "сходу" — це склянка квасу на Подолі. Її не захоплює симфонія вечірнього профілю залізо-бетону хмародерів, блиск турболітака у блакиті неба, патетизм першого застрику вакцини Солка. Вона радше схильна роздмухати перші невдачі, як крах імунізації взагалі. Не беручи прямої участі у творенні цієї цивілізації, така людина й не розуміє її, для неї — це джунглі, самопродукуюча природа. Людина в бунті, але не тому, що ідеї скрахували, лише тому, що ці ідеї для широких мас заскладні. Складність сьогоднішнього комплексу розглядається як безвихідність, крах ідей. Звідси такий страх перед сучасністю, утікання в минуле (фашизм), або рожеве і просте майбутнє (жидівський месіянізм земного раю, російський комунізм загірного щастя), звідси така мода на деклямацію про духову кризу нашого часу. Ствердживши це, людина неначе стає понад "кризою", у ролі лікаря над хворою людиною — "...людство над проваллям духовової пустки має до вибору або падіння в це провалля, або швидке перекинення нового мосту "нових універсальних ідей" на другий берег..."

Але тому, що ми знаємо, що універсальних ідей не існує, залиша-

ється пессимізм, провалля. Такий "логічний" пессимізм обійти мовчанкою годі. Причини бунту проти найпрогресивнішої ідеї, що хоч може не завжди була ідеальною, але все ж практично стала мотором цивілізації на протязі віків, бунту проти передходжерельної сили в боротьбі за ультимативне щастя людини, проти Божого скарбу, даного людині на переховання, проти демократії, можливо не завжди ідеально інтерпретованої через людську недосконалість, але безперечно наймогутнішого стимулу удосконалення людини, — треба шукати в конфлікті світосприйняття в душі кожної окремої людини, в конфлікті "західніх" і "східніх" ідей. Кожна людина, кожне суспільство є продукт цього конфлікту, арбітрано назвім, тоталітарного і демократичного, або ще інакше "східного" і "західного", і перевага одного чи другого опреділяє місце цього суспільства чи індивідуума в світі ідей. Українська молодь, як продукт нащарування культур двох світів, Заходу і Сходу, як перехідна шкала між цими полюсами ідей, нормальню не могла позbutись конфлікту, не могла уникнути психологічного роздвоєння, взоруючись і на "філософський" Схід, і на меркантильний Захід.

З одного боку вона стала носієм східного мислення з його ірраціональним всесвітіянським ідеалістично-неземним і до жалю відірваним від реального життя світосприйманням, мисленням зі штучним теоретизуванням, що межує з денним фантазуванням, мисленням, що шукає розв'язки політично соціальних проблем шляхом догм, декретів і складних заплутаних філософських концепцій. В науці східне мислення позначилось шуканням елексиру життя, філософського каменя, а в релігії — містикою і догматизмом. У мистецтві — це бунт проти прийнятих форм, це Пікассо в мальарстві, Дюк Елінгтон у музиці, Фройд в психології, Айнштайн у фізиці — це дух Махна в царині культури і науки. Не важко, що ці представники всі без винятку фізично належали до Заходу; психологічно всі вони були носіями тоталітарного світосприймання, для якого удосконалення життя шляхом щодених дрібних змін заповільне і не варте уваги. Легше чекати сотні років, склавши руки, щоб новою революцією перевернути світ, замість щоденим вкладом праці прагнути зміни. Еволюція — слово чуже для їх лексікону. Навіщо турбуватись ви находити завіси до дверей, коли віднайденням філософського каменя буде досягнуто неземних багатств і відпаде потреба самих дверей? Навіщо вводити багатопілля, коли мої діди цього не робили, і винай-

денням соняшної машини (технічної чи соціальної — не має значення) буде розв'язана проблема голоду. Обломов. Унтерпришибеев, непротивлення злу і ціла плеяда лихіх людей — це Схід, про який відомий російський демократ Г. А. Алексінський писав:

"Люди надзвичайно широкого розмаху, прихильники теорії "все або нічого", шукачи АБСОЛЮТНОЇ ПРАВДИ, аскети революційної боротьби (саме найнебезпечніший рід аскетизму, небезпечний не стільки для самого аскета, скільки для тих, до кого він хоче прикладти і перевірити свої ідеї). Коли такого роду натури скеруються до добра, вони творять найбільше добро. Коли ж вони скеруються до зла, вони творять величезне зло..."

Ці слова він сказав про російський народ, наймарканінше втілення східної тоталістичної ментальності, але це стосується в тій чи іншій мірі до всіх, що впоїли східне мислення незалежно від їх географічної приналежності. У противагу "вседуші світу-східного характеру" психологічний Захід виплекав фавстівський тип з його меркантильною психологією ступневого удосконалення недосконалого, з його вірою у можливість співжиття з недосконалим, вірою у півтони, вірою у безперервний розвиток, вірою, що людина є знаряддя Бога на землі і що Бог дає їй свободу, щоб людина прийшла до нього сама, навіть через небезпеку бути загубленою. Для західної людини, як висловився "східник" з народження, але перший піонер заходу в Індії, Велика Душа Ганді, "...цивілізація стає синонімом демократії. Навіть сам Бог не є диктатор, бо залишає нам свободу знайти свій зміст самим, залишає свободу стати господарями самих себе..."

Незломність волі, невичерпна енергія, політ думки — це ті риси, що відрізняють цей фавстівський тип від обломовського, східного. В нішах монастирів перші піонери нової людини молитвою і працею шукали шляхів до секретів природи, вслухалися в космічний пульс, мікро і макро космосу, щоб хоч на цаль відсунути завісу невідомого — це довгий і кропіткий шлях, шлях мільйона трудженників по щаблі раціонального мислення. Людина створює машину, як мініяюрний космос у собі, який підпорядковується цій людині, підносячи статус людини до півбога.

Гутенберг, Шварц, Ловенгук, обдаровують світ книжковим друком, порохом, мікроскопом. Населення зростає непропорційно, але озброєна машиною людина безстрашно прямує до ультимативної цілі розвитку ідеальної людини, запевнення щастя цієї людини.

Та сама земля, що декілька сот років тому ледве годувала менше як пів міліярда людей, сьогодні годує п'ятикратну кількість. А це стало можливим тільки завдяки тим живучим і одвічно свіжим духовим ідеям демократії, які сьогодні дехто в своїй самовдоволеності готовий викинути на смітник, як ідею без змісту. Де ж підстави до пессимізму? Зроджена з ідей Ренесансу, Реформації, а в соціально-економічній площині з наукової та індустріальної революції, західня людина, синтезувавши класицизм середземноморський з англосаксонським парламентаризмом, стає носієм вільного духу ідейного прикордоння, не знаючи сумнівів у непохитності вічної правди свободи, як Божого скарбу, який її передано на переховання.

Конфлікт цих двох ідейних світів, фавстівського і обломовського, чи столичного і провінційного, як їх визначає Ю. Шерех, проходить червоною ниткою через історію всіх народів, з'ясовуючи періоди підйому і занепаду культур, прогресу і регресу цивілізації, поширення демократії і піднесення тиранів.

Кожна людина, кожне суспільство є продукт цього конфлікту, і саме тому, як слушно зазначає М. Дальній, "криза існувала завжди і ніколи не бракувала більших чи менших пророків, які закликали людство "покаятись", повернувшись до "золотих часів" минулого, або змагались за "золоті часи" майбутнього..." Говорити про кризу ідей, це значить розуміти ідеї як щось матеріальне, що може з'являтись і зникати, як щось, що є продуктом людських рук чи мозків. Адже ідеї є поза людиною, це є щось, що людина лише стверджує, а не творить, це щось на зразок маршруту корабля в океані, де кожний є капітаном своєї душі-пароплава. Розглядана під таким кутом, духовна криза стає, властиво, сутью прогресу. Як фізичний голод, духовна криза ненаситима ніколи. Цей духовий голод шукає й неспроможність задоволити його в уяві пессиміста стає духовною пусткою, але це є не що інше, як шукання, скероване в майбутнє. Отож те, що для східного догматичного мислення видається браком духового спадку, браком ясності у сфері духовості сучасного і абсолютною порожнечею, те треба приймати лише як реальність, яку жодними філософськими концепціями чи схемами не ліквідується. Щоб побачити радіохвилі, потрібний телевізор, щоб відчути ідеї, треба мати внутрішній зміст для них. Не брак ідей, але їх інтерпретація через людську недосконалість творить ідейну кризу. Світ не ідеальний не тому, що демократія завела, не тому, що віра була фальшивана, не тому,

(Закінчення на стор. 22)

ЛІТЕРАТУРА

3 НОВЕЛІ

ОКРАДЕНА ДУША

МАРІЯ СОШЕНКО

Наче у сні, чує Юрій слова матері і не розуміє їх значення.

— Юріку, чай прохолоне!

Він підняв голову і здивовано подивився на матір. В ньому ще співали останні звуки його симфонії "Тарас Шевченко". І перед очима стояв образ великого поета — суворий і гнівний, закоханий у свою Україну, повний болю і гніву за неї.

Хтось постукав у двері.

Мати швидко вийшла до передпокою, Юрій знову схилився над нотами.

— А-а, самітник! — почув він веселий, соковитий баритон і чиясь рука злегка ляслула його по плечу.

Юрій усміхнувся.

— Це ти, Борис? Добриден.

Простягнув йому тонку, як у жінки, але сильну і гнучку руку. Борис Аполонов міцно потис її своїми короткими, порослими рудуватим волоссям, пальцями.

Він стояв, не знаючи, куди сісти в цій темній, перегороджений параваном кімнаті. Майже всю її займає фортепіано, біля стіни стоїть канапа, а біля самих дверей притулилась шафа з нотами і книгами. За параваном — ліжко матері і все її нескладне господарство. Аполонов одбившися знайому обстановку і ледве помітна іронічна усмішка пробігла по його обличчю.

— Як він може жити так, мов робітник? — подумав він. — Я ледве вміщуєсь у своїх трьох кімнатах. Добре, що обіцяють дати чотири у новому будинку для робітників мистецтва.

— Пробач, — каже Юрій і забирає з стільця текі з нотами, — сідай. У мене дуже мало місця.

— Це так, — тягне Аполонов, — але ти сам винен. Чому не взяв мешкання професора Савченка?

— Ну, знаєш, — спалахнув Юрій, — брати мешкання арештованого, це принаймні нечесно! Та ще до того вигнати його матір, дружину й дочку...

— Але ж їх все одно, як ти висловлюєшся, "вигнали", — засміявся Аполонов. Його великі, жовтуваті зуби бліснули в рамці ясночервоних, повних губ. Він звесь сяяв від якоїсь величезної радості, яку не вмів приховати.

— А я до тебе з цією новиною, — сказав він після павзи. — Професора Савченка вже засуджено, як ворога народу. Сьогодні я одержав призначення замість нього на директора консерваторії.

Юрій стиснув руки так, що хруснули побілілі суглоби.

— Професора Савченка засуджено. Але це... — він ледве стримав слова обурення і болю.

— Вітаю, — промовив він до Аполонова і сумно додав: — Але це дуже неприємно: займати місце засудженого, і я певен, засудженого невинно. Тут трапилася якася помилка.

Аполонов знизав плечима. Він хотів припинити не-приємну для нього розмову.

— Як посугується симфонія, що ти готовеш на конкурс? — спітав він.

— Начорно вона закінчена, — неохоче відповів Юрій. Він не любив говорити про свою працю, поки вона не зовсім закінчена, особливо, коли захоплювався нею. Конкурс на кращий музичний твір на слова Шевченка, проголошений Комітетом у справах мистецтв, захопив його. Він працював з величезним піднесенням, забиваючи про все.

— Заграй, Юрію, щось з написаного, — попросив Аполонов і підійшов ближче. — Заграй!

— Вона не закінчена, — відповів Юрій і закрив теку з нотами. Аполонов наполягав. Він теж писав на конкурс симфонію і хотів порівняти: чия краща.

Юрій підійшов до фортепіана і поклав руки на клавіші. Один удар, другий...

І симфонія заговорила словами Шевченка. В кожному звукові билося серце Поета — поранене й сильне, прекрасне і чисте. Воно сповнювало силою своєї любові, палило вогнем зненависті... і, як срібні сурми, лунала гордість за Україну, за народ, що народжує таких синів...

Аполонов слухав, нахиливши голову, і заздрість, як чорний дим, сповнювала його серце. І перед ним виникали уривки його власної симфонії — кілька різномірних народних мельодій, котрі він намагався злити у щось ціле.

Мати побачила погляд Аполонова, кинутий на Юрія, і на хвилину її охопив страх. Якесь несвідоме передчуття біди оволоділо нею.

Юрій закінчив грati і відкинувся на спинку стільця. Його сіре обличчя злегка порожевіло, на скронях бились тонкі сині жилки.

— Ну, як? — запитав він Аполонова і подивився на нього близькими очима, що нічого не бачили.

— Чудово! — мимоволі щиро відповів Аполонов. — От зараз конкурс, і я розумію, що треба писати на українську тему. Але чому ти взагалі пишеш на українські теми? Чому не пишеш на совєтські теми? І взагалі ти у нас відомий, як "шевченківський" композитор — а це сухий хліб для тебе. Чому ти відмовився написати "Пісню щасливого колгоспника" та "Марш футбольістів"?

Юрій здивовано дивився на нього.

— Ти жартуєш? — запитав він.

— Але ж я працюю над такими темами, — сказав Аполонов. — І вони дійсно наші, советські. Але я не можу бути таким талановитим, як ти, Юрію. Ти пам'ятаєш, "Моцарт і Сальєрі" Пушкіна? Так ось, ти Моцарт, а я — Сальєрі...

Щось загрозливе було в його голосі.

— Коли Сальєрі міг отруїти Моцарта, то чому я не можу отруїти тебе? — сказав він і засміявся.

У двері постукали. Мати швидко вийшла в передпокій. Почувся чийсь дзвінкий голос і стриманий, веселий сміх. В кімнату ввійшла дівчина. Юрій швидко встав йї назустріч.

— Зоєчко! — промовив він радісно і усміхнувся. Його негарне худе обличчя стало молодим і привабливим від цієї усмішки і від кохання, що світилося в його сумних, сірих очах. Він дивився в її близькі карі очі, холодні і ясні, як осінні зорі.

Зоя засміялась і голосно сказала:

— Ти не знайомиш нас, Юріку...

— Пробачте, — наче опам'ятився Юрій. — Борис Григорович Аполонов, композитор і директор консерваторії. Зоя Павлівна — моя наречена.

Зоя знову засміялась — вона любила смітись, сміх її був грудний і теплий, хвилюючий. Аполонов поцілував її вузьку руку, прикрашену браслеткою з срібла і коралів.

— Яка чудова річ, — сказав він.

— Рука чи браслетка? — лукаво запитала Зоя і

звернулась до Юрія: — Ти спав сьогодні? Ясно, що ні. Знову чорні смуги під очима.

Аполонов дивився на неї поглядом знавця. Вона нагадувала циганку: гнучка, смаглява, з мінливим — як хвилі — поглядом вузьких бурштинових очей. Вони були і веселі, і лукаві, і повні пристрасті, і, здавалось, освітлені зсередини золотим вогнем.

— І де він знайшов таку красуню? — подумав Аполонов, і знову заздрість опалила його. Але він посміхнувся і підняв голову: він вирішив завоювати цю жінку. Погляд, кинутий з дзеркало, заспокоїв його. На цього глянуло повне, рожево-щоке обличчя з товстими червоними губами й широким чолом, облямованим тугим закрученним перманентом. Широкі брови він старанно підголював, і вони тонким, вигнутим шнурком лежали над маслянисто-чорними, схожими на сливи, очима. Загальний вигляд псував лише трохи гачкуватий ніс, але Аполонов, як дотеп, любив казати: “Не в носі щастя.”

Юрій був йому повна протилежність. Аполонов знов про це — і смакував цю ріжницю. Юрій теж високий, але у нього вузькі, трохи зігнуті плечі, худе сіре обличчя з нездоровим жовтуватим відтінком. Гарні лише сірі, розумні, блискучі очі.

Зоя помітила погляд Аполонова, кинутий в дзеркало, і усміхнулась.

— Мені треба йти, Юрику, — сказала вона. — Я зайдла на хвилинку, мені треба порадитись з твоєю матір’ю, — і вона пішла за параван. Звідти почувся стриманий шепіт, сміх та шелестіння паперу.

— Ну, ось, — сказала Зоя, виходячи з-за паравану і застібаючи торбинку. — Я йду. До побачення. Не провожайте мене, я йду поруч, до подруги.

Але Юрій і Аполонов вийшли разом з нею.

Вечірнє золоте сонце, паході квітучих лип і вологий вітер охопили їх дивним почуттям краси і спокою. І хотілось продовжити цей чаюваний час — і чомусь здавалось, що він ніколи не повернеться.

Повз них пройшла дівчина з кошиком квітів — і обидва чоловіки купили Зої по букету свіжих і вологих троянд, на яких тремтіли ще краплі роси.

— Зараз би добре за місто, — замріяно сказала Зоя.

— Хочете? — запитав Аполонов і зупинився.

— Ні, — відповіла Зоя. — Не хочу. Але через тиждень день мого народження. Приходьте разом з Юрієм і ми вип’ємо за ніжність, за дружбу і, можливо, за кохання... — вона всміхнулась і простягла руку Аполонову.

Аполонов попрощається і пішов, випрямивши широкі плечі і заклавши руки в кишені дорогого закордонного пальта.

Юрій ішов поруч з Зоєю, дивився в її гарне веселе обличчя, в її блискучі, вузькі, бурштинові очі — і йому здавалось, що він чує музику.

Не умовляючись, вони завернули в сад. І старі дерева, що стільки бачили за свій вік людського кохання і стільки чули слів про нього, нахиляли до них шумливі віти, немов шепотіли:

— Вірте один одному — і життя буде прекрасне...

**
**

Немов сп’янілий, вертався Юрій додому. Вперше він відчув життя, як кохання, і кохання стало для нього життям — і обидва злились у всемогутнє, переможне почуття творчості. Він ішов і слухав якусь мелодію, що виникла в ньому й мучила його, вабила сяючою гармонією звуків. Не помітив, як зайшов далеко за місто, як насунула ніч. Опам’ятався, немов проکинувся, і оглядався навколо. Шуміли дерева і розкуйовдженіми вітами ловили хмари, що втікали.

І раптом він почув дивні звуки: десь співала скрипка. Пісня лунала урочисто й скрібтоно, наче хтось прощався з життям.

— Наче лебідь співає перед смертю... — подумав

Юрій. І пішов на звук пісні, немов на вогник.

Він ішов чужим, незагородженим двором — і пісня ставала все голоснішою і журливішою — здавалось, лебідь надірве собі горло перше, ніж підійде до нього.

Раптом Юрій зупинився. Він побачив клуню, схожу на купу сіна, і поруч неї, осяяна світлом місяця, стояла людина зі скрипкою. Її сиве волосся спадало на плечі і блищало сріблом.

Остання нота пролунала, мов крик, їй обізвався наче хор голосів — і кожний сказав “прощай...”

— Хто ви? — здивовано спітав Юрій і підійшов ближче.

Людина відступила у тінь і сказала:

— Чого вам треба?

Але Юрій вже пізнав: це був професор Платонів, що зник п’ять років тому, відомий український композитор. Юрій зняв капелюха і низько склонився перед ним.

— Я Юрій Баталов, ваш учень. Чи пам’ятаєте ви мене, професоре? — Професор простягнув йому руку.

— Я знаю ваші твори, вони дуже талановиті. Сідайте, — і він вказав на зрізаний стовбур сосни, поруч якої сів сам.

— Ви завжди були талановитим, я пам’ятаю вас ще студентом. Ви захоплювались Моцартом і Бетховеном і мріяли написати симфонію “Життя людини”. Чи написали її?

— Ні, — усміхнувся Юрій, — але я думаю про неї. Я дуже радий, що знову бачу вас, що ви повернулись... Розкажіть, що трапилося з вами, ми так нічого тоді і не змогли дізнатись.

— Зі мною трапилося те, що у нас трапляється з тисячами людей: мене заарештували.

— За що? — вирвалось у Юрія.

— За те, що мене не можна було купити, — гірко сказав професор. — Мене викликали в цека партії і запропонували написати “Симфонію про Сталіна”. За це обіцяли орден Леніна і високу посаду в Москві.

— Я люблю Україну і хотів би залишитись тут, — сказав я. — Писати цю симфонію для мене дуже важко: я надто старий для неї.

Мене приймав один з секретарів цека.

“Я раджу вам подумати” — промовив він надто м’яким голосом, але в його очах блиснула загроза. І я зрозумів, що він вже засудив мене. Але... — голос професора раптом задзвінів, став молодим і сильним, — але я не міг брехати своєму народові, для котрого сорок років писав свою музику. І я відмовився.

“Ви прийдете до нас завтра”, — з тою ж загрозливою м’якістю сказав секретар і провів мене до дверей. Я не прийшов — і це була моя відповідь. Мене заарештували. Ні, мене не били... Мені тільки заборонили писати... У мене відняли творчість. В таборах мене приділили до взуттєвої майстерні. Мої руки стали нерухливими і цупкими — вони не годилися більше для скрипки. Я плакав ночами, але вдень був спокійний. Я чекав волі, хотів ще раз заграти на скрипці — і вмерти. Я зрозумів, що таке “Лебедину пісню” — і терпляче чекав, щоб проспівати її. Мене випустили, але заборонили не тільки виступати в концертах, але й викладати. Я нічого не можу дати для моого народу, для моєї України. Україна! — Великий сум і велику любов до батьківщини було чути в його голосі.

— Україна... — повторив він з болем. — Любіть її, Юрію, нещасну, замучену, обкрадену, зганьблену большевиками. Я вірю, що настане день, коли ми будемо вільні і щасливі. Я знаю, що без всякого страху можу говорити з вами про це. Що ви пишете тепер? — спітав він раптом.

— Симфонію “Тарас Шевченко”, — відповів Юрій.

В очах старого композитора блиснула радість.

— На конкурс? — спітав він. — Ах, Юрію, вкладіть у цю симфонію пошматоване і гнівне серце по-

ета — серце самої України, — воно, як буря: ще трохи — і вдарить громом, блисне бліскавкою!.. Ходім зараз до мене, я живу у професора Рудченка, це відомий професор шевченкознавець, теж нещодавно повернувся з заслання. У нього хвора дочка, так я, щоб не турбувати її, ходжу грati сюди. Коли б її одвезти в село, дати добре харчування — може й видужала б...

Вони підійшли до маленького будинку, що стояв у глибині двору. Крізь віконниці пробивалася смужка світла. Професор безшумно відчинив двері і впустив Юрія кудись у темряву. Чиркнув сірником і запалив лампу. Богник освітив невеличку кімнату, що, мабуть, була коміркою. Вузеньке залишне ліжко, саморобна дерев'яна поліця для книг і нот. Над нею портрет Шевченка. Стіл застелений суворою, галтованою волошками і маками, скатертиною з грубого полотна. На ньому у високому келеху кілька барвистих гвоздик.

— Це Олеся поставила, — тепло сказав професор і вийшов. Він повернувся хвилин через десять.

— Вас чекають, — сказав він.

Вони ввійшли в досить велику кімнату, так само, як і в Юрія, перегорожену параваном. Затишною і гарною робило її світло, що лилося з-під рожевого шовкового абажура, і квіти. Квітів було багато — і в вазах, і в вазонах.

Юрій стиснув руку високій старій людині з лев'ячою гривою сивого волосся — сильній, мов старий дуб, з гострим і уважним поглядом. Видно було, що ні зігнуни, ні зламати її не можна.

— А це моя дочка, — сказав він.

Тоненка, бліда дівчина, що, не дивлячись на духоту, щільно загорталася у вовняну хустку, простягнула Юрієви вузеньку руку.

— Я рада вас бачити, — промовила вона, — у нас так мало друзів...

У неї негарне, виснажене обличчя, на якому очі здаються надто великими і важкими. Дівчина знає про це і прикриває їх довгими, чорними віями.

— Ми живемо дуже самітньо і раді кожному, хто може нам бути другом, — каже вона. — Але ви не боїтесь? Ми були на засланні — і тому на вас може лягти тінь.

Юрій, махнувши рукою, сказав майже весело:

— Ми зараз всі в тіні і всі кандидати на заслання!

Він пішов від них глибокою ніччю, схильований цією зустріччю, ще не знаючи, що з неї вийде.

**

Зоя була схильована. Вперше за два роки їх знайомства Юрій не був у неї в день її народження. Вона сиділа за столом проти Аполонова і їй хотілось плакати. Машинально вона крутила в руках маленький перломутровий бравнінг — дарунок Аполонова.

— Він заряджений? — питав вона.

— Безумовно. Не жартуйте з ним, Зое Павлівно. Він, між іншим, дуже пасує до вас. І коли я вам обридну, ви мене застрілите з нього, — сміється він.

— Я дуже вам вдячна за такий оригінальний і мілій дарунок, — недбало каже Зоя.

Аполонов з зацікавленістю оглядає її мешкання.

— У вас лише одна кімната? — питав він.

— А скільки ж ще може бути? — дивується Зоя.

— Ви не уявляєте, як важко було дістати цю! Я заплатила відступного п'ять тисяч, три роки збирала, у всьому собі відмовляла, але зате я маю кімнату. Це величезне щастя, — жваво сказала вона. І раптом зігнула.

— Пийте, — промовила вона, налила вина і присунула Аполонову сир, схожий на мило, і цупкий, сухий балик.

Аполонов підняв келих.

— За красу, — сказав він. — За вашу горду, чарівну красу я буду пити це вино, що нагадує ваші очі — такі ж золоті і п'янкі...

Він, видно, казав фрази, котрі вживав не раз, але Зої вони подобались. І все таки вона сумувала, що нема Юрія, і сердилась.

— А Юрій не цінует вас, — продовжував Аполонов і з задоволенням помітив, як спалахнули її очі.

— Ви так гадаєте? — спітала вона.

— Найгірше, коли сюди заплуталась жінка, — промовив він.

— Чому ви так гадаєте? — запитала Зоя.

— Знаю з власного досвіду! — засміялася Аполонов. І раптом, ставши серйозним, він присунувся до Зої і казав:

— Зоє Павлівно, я не хотів говорити вам, отруювати вам сьогоднішній день, але я знаю, де Юрій, і мені дуже шкода, що він так ображає вас. Він сказав вам, куди поїхав?

— Хіба він кудись поїхав? Він сказав, що буде у мене в день народження, що у нього є невеличка справа днів на три-четири...

— Так, його справа зветься дівчиною на ім'я Ольга Рудченко. Він поїхав з нею на село. Не сумуйте, Зоє Павлівно, все одно це життя не для вас. Ви маєте чудовий голос, а працюєте друкаркою. Ви живете в одній кімнаті, друкуєте ночами, щоб мати можливість піти в театр чи купити ще одну сукню.

— У мене дуже багато роботи, — сказала Зоя, — я заробляю коло тисячі карбованців на місяць.

— А скільки коштують ваші ляковані туфлі? — запитав він і пробіг поглядом по її струнких, обтягнутих золотистою павутинкою ногах.

— Ці лякири коштують чотириста двадцять карбованців, — відповіла Зоя.

— І вони швидко зношуються, правда? — вкрадливо промовив Аполонов. — А пальто? А панчохи?

Зоя зігнула.

— Я знаю, що жити дуже тяжко, — співчутливо сказав Аполонов. — На тисячу карбованців прожити не можна. Ось я маю по п'ятнадцять — двадцять тисяч гонорару, користуюсь закритим розподільником для робітників цека — це значить, живу майже в комунізмі: маю всього, скільки треба. Ось так би й вам, Зоє Павлівно, — він жадібно поцілував її руку. — У нас є такі речі, що носять у Берліні і Паризі! Наша санаторія відповідальних працівників цека знаходиться на березі Чорного моря. Ми могли б туди поїхати...

— Пийте вино і не вигадуйте, — раптом сказала Зоя. — Я не думала проводити цей день з вами наодинці, це Юрій винний.

І раптом згадала, що Юрій тепер на селі з якоюсь дівчиною — і злість охопила її.

— Ідемо, — промовила вона і встала.

— Куди? — запитав Аполонов.

Зоя подивилася на його певне, красиве й нахабне обличчя і з викликом зареготала:

— В ресторан, — сказала вона.

**

Зоя здивовано роздивлялась навколо — в такому "шикарному" ресторані вона була вперше. Навіть не знала, що в її місті є такі ресторани — начебто й не советські.

— Завсім, як у закордонному фільмі, — весело подумала вона і сказала про це Аполонову. Але він не слухав. Захоплений карткою меню, він замовляв офіціантів вечери. Офіціант стояв, схиливши лискучу від брилянтину голову, і на його жовтуватому обличчі і в припухлих очах була суміш улесливості, втоми і бажання побільше одержати "на чай". "Чай" офіційно були заборонені, але неофіційно давали — інакше офіціянти не могли б прожити та й не обслуговували б так швидко, були б такі неповоротні і брутальні, як і в громадських їдалнях.

Одержані замовлення і збіравши на величезну (Продовження на стор. 15-ї)

Так народилася пісня

Паротяг раптом радісно свиснув. Колеса зітхнули, зойкнули, заридали.

Прошайтє! Прошайтє! Прошайтє! Ми спішимо. Ми спішимо. Ми спішимо. На фронт. На фронт. На фронт... Колеса повторювали наперебій сотні мін дзвінків і надірваношиплячих голосів.

“До побачення!” — гукнув Віктор з вікна вагону, прощально махаючи рукою.

Він ще говорив щось. — “Що ти говориш? Не чую.” Наталка рвонулась з місця і побігла під відходячого вагону. “Пиши! Чуєш, пиши найчастіше!”

Віктор обіцююче кивнув головою.

В її руці тріпотіла білим крилом батистова хусточка. “Пиши!” — ще раз навздогін гукнула Наталка, але її голос розбився об пісню коліс.

Їх ридання затопило простір. Ой, ой, ой! Ух, ух, ух! Забудь, забудь, забудь! Ще мить — і потяг зник, розстанувши на обрії. В її чорних іскристих очах зринали непрохані слізни. Якби можна, душа б вирвалась із її тіла і полетіла б потягу навпереди. Їй хотілось закричати щосили, заглушити звуки болю і спинити потяг. За одну хвилину вона сказала б тепер більше, ніж за довжелезній рік або за десять років. Вона стоїть на пілоні, витирає заплакані очі і вдивляється в синю, роздзвонену сонцем далечінь. Вона напружена нездійсненим чеканням. Чого вона чекає? Він не вернеться. Можливо, він не вернеться ніколи. Химерний, п'янкий сон. Люди поволі розходяться. Невимовно гірко, тяжко, млюсно. Ні, це не сон, а дійсність. Жорстока і невблаганна дійсність. Наталка йде, додому. На ній переливається, яріючи золотими полисками, блузка салатного кольору, і тugo обтягує її дівочий стан чорна спідничка з малесеньким прорізом з лівого боку. Дві туго заплетею коси звабно спадають на її плечі.

Навколо пливе розспіване літо, сонце щедро розсипає золото, а дерева ховають прохолоду в наметі тіней. Наталка поволі минає веселі парочки на хідниках, вона нічого не помічає. Їй все байдуже, ніби цей день, налитий ущерть дзвоном життя і мерехтінням кольорів, не для неї.

Навколо шумить місто. Наталка йде додому безсила, мов зачарована. У її вухах ще бренять уривки речень, ойкають колеса, а в очах — болюча блакитть, вогнем капаюча в серце. Розлука вмить змінила всесвіт: фарби вицвіли, обриси спотворились. Радість — це тільки бліда тінь мрії, що живе десь далеко-далеко в раю і прилітає на крилах пісні. Їй важко, вона несе тягар розлуки. Ніхто не дивується, чому їй сумно, нікому нема до неї жодного діла.

Як можна сумувати в сімнадцять років, коли очі іскряться юністю, коли думки в'ються, щебечучи зграйами, а міцне і пружне тіло ще не знає таємниці хвороби? Як можна сумувати, коли людина в леті молодості і зневіра ще не вбила надії в триумф перемоги? Наталці щойно сімнадцять років. Для неї світ і життя — це таємниця. Кожен

листочек і кожен камінчик овіяні чаром. Тому вона сумує, тому вона ронить перлини сліз. Як можна не любити світ у золотих долонях сонця? Як можна не кохати очі, задивлені в майбутнє, серце, напружене шуканням, уста, на яких думка спалахує словами, руки, що рвуться до праці? Наталка кохає, тому вона п'є чаю смутку. Пий смуток, тугу, розлуку! Біль — це життя. Колись туга юности стане дорогоцінною окрасою старости.

Наталка увійшла в кімнату. Смуток, туга, біль... Розлука вхопила горло незримими цупкими пальцями. Наталка закрила обличчя руками, впала на ліжко і заридала. Вікторе! Коханий мій! — несподівано вирвалось із її дитячих нещілованих уст. Мама сіла на краєчку ліжка й почала гладити спрацьованою зашкарублою рукою голівку любої доні.

“Не плач, дитино, Віктор повернеться живий і здоровий.”

Наталка потихеньку схлипувала.

“Якщо на твоїй долі написано бути з Віктором укупі, то він в огні не згорить, ані у воді не втоне, — так у нас в старовину казали.“ А, може, Віктор тобі не судився, різно на світі буває...“

Наталка ридає.

Їй дуже соромно, вона хоче стримати сльози, але не всилі. Сльози ринуть мимохіть.

“Ну, годі, годі! Заспокійся! Ти плачеш, а мое серце крається.“

“Лишіть мене, мамо, лишіть!“

Мама тихесенько виходить із кімнати.

Думки ллються нестримним потоком у Наталчині уяви. Якби хтось заглянув у її щойно розквітаючу душу, то побачив би могутні пуп'янки — блискавиці ніжності, прагнень і сподівань, які не вмішаються в ній і рвуться на волю у світ. Серед скарбів її юности найбільший скарб — це сором'язна, дивних кольорів квітка, яка квітне тільки у чистих і шляхетних серцем. Її назва — любов. Глибока, як океан, і безмежна, як синя далечінь. Любов перша, неповторна, незрівняна. Вона любить все: гуркіт міста і задуму парку, загадку ранку і ніжні обійми ночі. Веселка її мрій, акорди думок, бурхливе море і затишна гавань — це її найдорожчий, найкраща людина в світі, юнак з сонячною усмішкою і синіми очима.

Наталка п'яна вином першого кохання. Вона любить так, як земля — сонце, а вмираючий — життя.

Уранці вигружали ранених перед школою, перевореною на шпиталь, і ця картина не давала Наталці спокою. Безрукі, безногі, вмираючі...

“Дострель, братухо, скороти муки...“ — стогнала з ношів купа м'яса.

Її огортає холодний жах. Наталка тільки зараз зрозуміла зміст смерті: смерть не вибирає і не дивиться ні на красу, ні на роки: і старі, і юнаки падають ниць навіки до її ніг. Ні, Віктора не вб'ють — потішає вона себе і дивиться у вікно, де згасає день. Невже вона буде любити каліку,

що шкандибає на милицях, або з порожнім рукавом без руки? Вона на мить закриває очі і чує, як сильно б'ється її серце. Так! Так! Так! Вона буде любити завжди і тільки його, що б з ним не сталося. Ніщо не зможе погасити багаття першого кохання. Тільки смерть. Лише смерть може вирвати його з її ніжних рук. Кохання могутніше від сили, багатше від золота і красивіше від краси. Наталка зітхає з полегшею, йде в кухню і вмивається холодною водою.

Війна. Хто її видумав? Що вона приносить? Сльози, руїни, смерть... А, може... може, краще життя?...

Наталка у цьому році закінчила десятирічку і подала заяву в педінститут. Дні тануть, тануть, тануть... Вона чекає і хвилюється.

Нарешті прийшов від Віктора лист, маленький дорогий лист. Він ляконічно описує вишкіл, сподівається скорого виїзду на фронт. Наталка прочитає лист кілька разів підряд. Любить він її, чи ні? Ой, як мучить її ця таємниця! Що таке любов? Може її тільки здалося, що Віктор до неї небайдужий? Чи вона й справді закохана, чи це лише омана, яксь невідома туга? Ось вона схильяється над аркушем паперу, зачарована золотою мрією, і слова фіялками розквітають на папері.

Ти спитаеш, за що я кохаю,
Чи за очі блакитні твої,
Що нагадують степ мій без краю,
Де дзвенять про любов слов'ї.

Це якраз те, що вона хотіла так давно сказати. Що можна сказати більше? Наталка щаслива. Може вони ніколи більше вже не зустрінуться, хай він знає пісню її серця. Якби не війна, не фронт, не привид смерти, вона нізащо в світі не написала б "кохаю", яке вона невідомо чому вважала святим. Наталка старанно переписала кожне слово на чистий лист паперу, заадресувала і наліпила поштовий значок.

Вмить вона вже на вулиці і не йде, а біжить до поштової скриньки, що висить на розі їхньої вулиці. Перед скринькою Наталка зупиняється і стоїть вагаючись. Кидати чи ні? Як Віктор сприйме її лист, якщо вони незабаром побачаться? Може він ніколи її не любив і не любить? Кидати чи ні? Ніхто не може порадити. Вона схвильовано встлухається в тишу. Швидше, швидше! Так мусить бути. Наталка із завмираючим серцем кладе лист у вічко поштової скриньки і вагається. Ще секунда — і листа не повернеш. Кидай! — шепоче якийсь внутрішній голос. — Кидай! Кидай! Будь відважна!

— Hi, nі, почекай, — говорить холодна свідомість. Не треба. Наталка швидко висмикнує лист із вічка скриньки і вертається задумана додому.

Вона дивується, як така божевільна думка могла прийти їй в голову. Цей лист зруйнував би їхню чисту дружбу навіки. Як би вона дивилась після цього Віктору в очі?

Чи люблю я холодний твій спокій,
Темне царство зелених ставків,
Чи твій смуток гіркий і глибокий,
Чи вітання легкої руки?

Наталка відклєє поштовий значок і рве лист на малесенькі клаптики, щоб ніхто вже не зміг прочитати, і викидає в сміттярку. Сідає і пише ін-

ший лист. Пише про дрібні події, про місто, про вечір, а думка дзвонить, мов розгойданий дзвін.

Hi, люблю я за лагідне слово
За думок твоїх сонячний лет,
Бо чужа тобі кривда й обмова,
І душа твоя — райський намет.

Незабаром Віктор виїхав на фронт. Для Наталки почалися дні тривоги. Раніш вона не помічала листоношу, а тепер вважала його найважливішою особою на світі. Маленький білий конверт зміяв її будні до невізнання. Все ставало в одну мить чарівним, привабним, радісним. Якщо листа не було, Наталка мучилася і нетерпляче чекала наступного дня, який мусів, як їй здавалось, на своїх блакитних крилах принести їй від милого листа.

У місті круजелями неймовірні чутки про кінець війни, за два-три місяці пророкували мир і кіло білого хліба по копійці.

Листоноші не було. Наталка виглядала і рахувала дні. Пройшли всі реченці, в дійсності промайнуло лише два тижні, та для Наталки це була вічність. Листа від Віктора не було, чи то тому, що фронт дуже швидко посувався на схід, чи то з Віктором трапилось щось недобре — важко було вгадати.

Вона нарікала на себе, що не відіслала свого вірша. В ньому, здається, не було нічого смішного й нещирого. Життя таке коротке, непевне і жорстоке. Невже ж гріх зробити бодай одну мить прблиском щастя?

— Для вас ось лист.

— Дякую. — Наталка влетіла в хату і нервово розірвала конверт. Лист був із воєнкомату. В листі коротко повідомлялось, що Віктор Чайка пропав без вісти.

Червоні швидким темпом відступили, лявина німецького війська затопила міста, села, хутори.

“Лише для німців” — майоріли скрізь де треба і не треба написи.

Тепер Наталка ретельно вивчала німецьку мову, ходила розбирати зруйновану фабрику і, щоб не вмерти з голоду, ходила в село міняти хліб.

Про науку не було що й думати. На місці педінституту тепер стояло румовище.

Пройшло шість місяців. Багато фронтовиків, полонених і дезиртирів, вернулося додому, але Віктор не повернувся.

Вночі наліталиsovets'ki lіtaki й бомбардували, а вранці з'являвся осоружний німець і гнав на окопи.

Коли Наталка напівжива прийшла одного разу з праці, мама гірко плакала.

Від страшного передчуття по тілу пройшов мороз. Поки Наталка встигла спитати, що трапилося, мама подала їй повістку їхати в Німеччину.

— Наталочко, доню моя...

У Наталки теж близнули нестримним потоком сльози. У цей вечір ні Наталка, ні мама не вччяли. Мама збирала Наталку в дорогу.

— Я втечу, мамо.

Мама з горя не чує. По її змученому, покресленому зморшками обличчю катяться гарячі сльози. Крім Наталки в неї нема нікого в світі.

Наталка вирішила нізащо не їхати в ту прокляту Німеччину: “Німеччина — це те саме, що смерть”, — думала вона. (Продовження на стор. 18)

Борис ОЛЕКСАНДРІВ

НОВА УКРАЇНСЬКА ПОЕЗІЯ

(Нотатки на дозвіллі)

“Наша література — це наша гордість. У цьому дивовижному, казково швидко спорудженному храмі яскраво горять уми і серця великої чистоти — уми і серця справжніх художників”.

Так говорив на одному з письменницьких з'їздів М. Горський, маючи на увазі російську літературу. Не можна сказати, що ці слова цілком правильно окреслювали російську літературу. Її, звичайно, можна назвати храмом, у якому горять уми і серця справжніх художників — досить згадати Толстого, Достоєвського, Гоголя та інших, що заслужено стали іменами світового маштабу, — але цей храм споруджувався зовсім не казково швидко, бо від Ломоносова і Радіщева до Купріна чи й самого Горського пройшло таки ціле століття, література плекалася в атмосфері власної імперіальної державності, в сальонах аристократії, де в літературних традиціях зростали й виховувалися цілі покоління, де література, мальство й музика були явищами щоденного порядку.

І це, без сумніву, своєрідний парадокс, що слова виразного, всупереч офіційним советським запевненням, неприхильника української літератури й української культури взагалі, корінного новгородця М. Горського можуть з більшою рацією стосуватися до порівняно молодої української літератури, ніж літератури російської. Наша література — це справді казково швидко споруджений храм, у якому яскраво горять уми і серця справжніх художників. Ми, щоправда, не вийшли на світову арену, як росіяни, але це зовсім не значить, що ми не могли б, чи не можемо там бути. Це окреме, у великій мірі позалітературне питання, чому Шевченко менш відомий у світі, ніж Пушкін, чому в західному світі про Григорія Сковороду знають менше, ніж про Володимира Соловйова, чому Чехова перекладають більше, ніж Коцюбинського або Винниченка. Це окреме питання, найкращу відповідь на яке дала б зміна політичного устрою на нашій батьківщині.

Наша література — це в основному література народу, що бореться за своє національне, державне ствердження. Не в інтересі тих, кому наша боротьба з тих чи інших калькуляцій невигідна, робити ім'я нашій літературі, нашему мистецтву взагалі. Не так давно в Торонто виступала група советських артистів, у числі яких була й одна українка — солістка київської опери Елісавета Чавдар. Цитуючи П. Тичину, можна було б сказати, що вона “співала дуже, дзвінко, незрівнянно” — але співала вона лише одну українську пісню, та й то на голосну вимогу з залі. Нам не дають можливості бути нами, самими собою; якщо нас визнають, то лише як Репініх, Гоголів, Чайковських, тобто тих, за плечима яких не провінційний у розумінні західної людини Київ, а імперська Москва. Але наша трагедія ще й в іншому — у невмінні творити собі друзів, у внітрішній замкненості там, де слід би випливати на ширші води, а коли зокрема говорити про еміграцію, то таки в провінційному етнографізмі, в парадоксальному самопоборюванні або спросточенні того, що має певні ознаки непересічності, що турбує свіжим подувом застояну атмосферу наших перестарілих, але зручних для декого, призвища. Досить згадати горезвісну дискусію про Хвильового, про Кулішевого “Мину Мазайла” або про “Місто” В. Підмогильного, щоб ілюструвати це твердження.

А може ми таки не маємо з чим вийти в широкий світ, може справді ми не створили нічого видатного, що мало б світовий резонанс, ні в минулому, ні в сучасному? Може українська “велика література”, по-

требу якої давно поставив на порядок дня Улас Самчук — це ще тільки тяжка для здійснення проблема майбутнього? Зважуючись твердити, що це не так. І в минулому, і тим більше в сучасному маємо ряд творів, що, без сумніву, стоять на рівні кращих європейських зразків. Звичайно, ми ще не маємо українських Шекспіра чи Гете, але маємо українських відповідників німецьким Гайне чи Шіллерові, французьким Бодлерові чи Стендалю, російським Тургеневу чи Гончарову. А коли говорити про нові часи, зокрема про часи українського культурного ренесансу, то без ризику перебільшення можна твердити, що Україна мала багато сильніші культурно-мистецькі сили, ніж її північний сусід, багато яскравіші мистецькі індивідуальності — і це була не остання причина в ряду причин розгрому українського відродження. Колонія не сміла конкурувати з метрополією навіть у культурно-мистецькій площині.

Чужинці, що всупереч недружнім рекомендаціям наших неприхильників випадково чи невипадково познайомилися з українською літературою, оцінюють ряд її творів дуже високо. Польський публіцист Ришард Врага, що мав нагоду бути в Україні в 20-х роках і особисто познайомитися з українськими письменниками, з великим признанням висловлювався про українську літературу й зокрема про Кулішевого “Мину Мазайла”. Російський письменник Тургенев, що був особисто знайомий з письменницею М. Вовчок і навіть перекладав її твори, на виступі в одному з паризьких літературних сальонів, коли українську літературу хотіли розглядати в розрізі загально-російської, рішуче заявив, що українська література — це не галузь російської, а цілком окрема й при тому дуже цікава література. Може в цьому відіграли певну роль його особисті симпатії до М. Вовчок, цієї прекрасної жінки, в яку був нишком закоханий не один Панько Кулик — але це не міняє об'єктивної ваги його ствердження. А в недавно виданий у Нью Йорку книзі жидівського письменника Ю. Марголіна “Подорож у країну зе-ка” знаходимо прихильне свідчення про українську літературу з традиційно неприхильного до нас жидівського боку. (Див. “Молоду Україну” ч. 12-13, стор. 34).

Я, однак, не говоритиму тут про нашу літературу в цілості, бо це надто широка тема, щоб її можна було скількинебудь серйозно порушити у стислому есеї. Не говоритиму навіть про нашу поезію в цілості, а тільки про нову поезію й, зокрема, поезію еміграційну. Це ж факт, що за щодennimi життєвими справами ми забули, або тайже забули, про музику слова, про одну з найтонших, найскладніших галузей словесного мистецтва. Я навіть чув голоси, при чому голоси людей, що заражовують себе до інтелігентної верстися суспільства, що поезія, мовляв, пуста забавка, що ніякого практичного значення вона не має і без неї можна зовсім добре обйтися. Було б троїзмом стверджувати протилежне, підкреслювати ролю поезії в багатогранних проявах людського життя — вона відома кожному, хто хоч трохи знайомий з історією літератури. Але я взагалі хотів би підкреслити, що утилітарний підхід до поезії, чи до будьякого іншого роду мистецтва, в основі хибній і свідчить про відсутність у тих, хто його застосовує, розуміння суті мистецтва. Від Платона й Горация до М. Богдановича з його “Апокрифом” і до наших неокласиків — довгий шлях, на якому цю проблему ставилось, і відповідь на неї була завжди та сама: мистецтво — вартість сама в собі, що ніяких додаткових вартостей не потребує. Якщо ж на тому чи іншому історичному етапі мистецькі варстості в силу тих чи інших

своїх прикмет ставали вартостями ще й іншого порядку — то це їм тільки доплюсовувалось.

Нова українська поезія дала ряд імен і ряд творів непроминального значення. Імена М. Рильського, П. Тичини, М. Зерова, Є. Плужника, Ю. Клена, Є. Маланюка, В. Сосюри, А. Малишка, М. Бажана не потребують рекомендаційних характеристик. Побіч них, як на батьківщині, так і на еміграції, є ряд поетів, що, можливо, не мають ще, як вищезгадані, майже суцільної читацької апробати, але тим не менш є цікавими, нераз глибоко оригінальними, поетами. До них у першу чергу належить **Тодось Осьмачка**, надзвичайної сили поет, стихійна невпорядкованість якого нагадує геніяльну невпорядкованість Мусоргського — якщо проводити паралель між поезією і музикою. В еміграційній літературній критиці немає однозгідності щодо творчості цього поета, свого часу дуже прихильно оціненого С. Єфремовим, але незаперечним однак є, що творчість Т. Осьмачки більш, ніж будького з наших поетів, живиться з джерел рідного ґрунту, і мотиви байронізму, що інколи звучать у його творах, не міняють суті справи. Ці мотиви цілковито перетоплюються у суб'ективній авторській трансформації, і Байрон, мабуть, ніколи не впізнав би свого твору, прочитавши його в перекладі Осьмачки. Нам здається, що властивий Осьмачка — в своїх оригінальних творах, серед яких подибуємо незрівнянні зразки справжньої лірики.

Цілком іншого мистецького профілю другий видатний поет нашого часу, **Мих. Орест**. Його творчість продовжує традиції кіївської групи неоклясиків, хоч не можна сказати, що вона (Орестова творчість) є надто близькою стилістичними прикметами чи загальним настроєм до творчості такого, скажімо, представника групи кіївських неоклясиків, як М. Рильський. Найбільше спільнота Орестова творчість має, здається, з творчістю Миколи Зерова, хоч у ліриці своїй Орест багато тепліший і назагал сприйнятливіший для рядового читача, ніж Микола Зеров. Це не значить, що я в будь-який спосіб хочу визначати поетичне співвідношення між Мих. Орестом і Мик. Зеровим. Це було б невдаче для будького і, мабуть, непосильне для мене особисто завдання. Творчість Мик. Зерова належить до твердого фонду нашої поезії. Творчість М. Ореста ще не завершена, але серед того, що він уже створив, є, без сумніву, речі антологічної вартості.

Не знаю, в якому порядку мусів би я говорити про інших наших поетів. Мій порядок довільний і в жодній мірі не означає будького степенювання мною їх поетичної вартості. Взагалі треба сказати, що будьчий спроби розставляти мистців на уявній драбині вартості — марне зайняття, бо ж існують різні критерії оцінок, об'єктивна оцінка цього роду взагалі ледве чи можлива, та ледве чи й потрібна. Справа виключно в тому, належить та чи інша творча продукція до мистецтва, чи не належить. Якщо належить, то місце її в культурному процесі з часом визначиться само собою — так само, як і відсутність в цьому процесі тривкого місця для речей немистецьких.

Окреме місце в українській еміграційній поезії займає творчість до деякої міри тематично, а подекуди й стилево споріднених між собою **Оксани Лятуринської** та **Олекси Стефановича**. Замінування українською давниною, славою княжої доби, зацікавлення українськими літописами і стилістичними прикметами староукраїнського письменства — позначає їх творчість. Ось віртуозна поетична стилізація "літописної" мови О. Стефановичем:

Бі ко поятим глас витязя:
"Како толіко вас, гости,
і не могосте одбитися,
но побігосте?"

І отвіщаху, глаголюще:
"Како нам битися с вами! —

Цілое бихом побоїще
вслали тілами.

Бяху бо верху вас друзії,
грозно крильми помаваху, —
світлі і страшні в оружії
вам помагаху.

Зацікавлення українською старовиною в О. Лятуринської сягає аж в дохристиянські часи, про що свідчить чох би такий її вірш, як "Осінній сонцеворот", що друкувався в ч. 12-13 "Молодої України". Жаль, що хвороба заважає творити цій надзвичайній поетесі і що Олекса Стефанович відносно мало продуктивний.

Після досить довгого мовчання озвався книжкою поезій "Влада" **Євген Маланюк**. Я не мав ішої нагоди познайомитися з цілою збіркою, до Торонта вона дійшла лише в кількох примірниках, які відразу розкуплено, але з попередньо друкованих у пресі окремих творів цієї збірки, а також і з пізніших передруків видно, що і в пізнішому періоді своєї творчості Є. Маланюк лишився надзвичайним майстром. Мені здається, що у збірці "Влада" Є. Маланюк навіть внутрішньо-тепліший, самозосереджений і персональніший, ніж у попередніх збірках. Ось, напр., його вірш "Вечір":

Ось вечір знов. Заплющає повіки
Безсилий день. І знову, знову сам.
Так треба ніжності, так треба, щоб навіки
Удвох молитися вечірнім небесам.

Вже ніч накреслює прозоро-сині тіні,
Вже зорі глянули. І сяє, сяє тьма.
І знаю, що десь ти, в такім, як я, тремтінні,
Зітхаеш і мовчиш, і молишся сама.

І знаю, знаю ще, що ніжності такої
Нам різно не знести в обіймах самоти,
І не втопити нам її в оцім спокої,
Коли земля злилась з безмежжям висоти.

І знаю, що життя — це тільки ті хвилини,
Хвилини вічності, і знаю: ти — одна.
І іншої нема. Прогаю і пролине
В цій лагоді ясній, в цій тишині без dna.

А втім, для одержання якогось суцільнішого враження про нову збірку Є. Маланюка потрібно було б познайомитися з нею безпосередніше.

Надзвичайною постаттю в новій українській поезії є померлий 7 років тому на еміграції **Юрій Клен**. Виступивши як оригінальний поет досить пізно (маючи 40 років), Клен устиг, проте, дати нашій літературі збірку витонченої, "патриціянської" лірики "Каравели", пройняту патосом гнівного звинувачення більшовизму поему у октавах "Прокляті роки" (про часи штучно створеного голоду в Україні) та монументальну, на кілька сотень сторінок, епопею "Попіл імперій", що зображує українську дійсність між двома світовими війнами. Цей останній твір, що його автор не встиг закінчити, ще донині повністю не опублікований, але з численних уривків, що друкувалися в пресі, можна зробити висновок, якого грандіозного розмаху і якої мистецької наснаги є цей твір, що його навіть трудно порівняти з будьчим у нашій літературі.

Духово споріднений з Кленом, хоч, безперечно, поет меншого розмаху, **Леонід Мосенць**. Співець "аристократизму духа", шукач синтезів між Україною і Зах. Європою, Мосенць лишив не зовсім рівну якістю й не особливо багату, але цікаву літературну спадщину. Мабуть цікавішим, ніж поезії, є його оповідання, зібрани у книзі "Помста". Перу Мосенца належить також уїдливий памфлет проти М. Хвильового, що його він видав, зніяковіло прикрившись псевдонімом **Лясковець**.

Після досить довгого періоду експериментувань, здається остаточно знайшов себе у класицизмі **С. Гординський** — визначний ліро-епічний поет, автор понад десятка віршових збірок, монографій, критичних стат-

тей і перекладів. Одна з останніх збірок його поезій "Огнем і смерчем" (1947 р.), присвячена в основному трагічній тематиці війни і знищення, позначена енергійною карбованістю вислову, чіткістю стилістичних ліній і напругою історіософічних та релігійно-моральних шукань. Цікавою, хоч не позбавленою стилістичних паралель з ліроепічною творчістю М. Рильського, є також його віршована повість "Оксана". В особі С. Гординського наша література має культурного, різностороннього мистця і мислителя.

Майже не проявляє себе останнім часом в поезії **Іван Багряний**. Остання збірка його поезій "Золотий бumerang" при наявності в ній деяких не цілком беззакидних у поетичному розумінні творів є, однак, безспірним свідченням його небуденого поетичного хисту. Такі твори, як "Собачий бенкет", "Камера смертників" чи поема "Вандея" є справжнім мистецьким успіхом цього експресивного поета-романтика. Нам здається, що на І. Багряному, з уваги на характер його поетичного хисту, більш ніж на будькому з наших поетів лежить обов'язок дати нам геройчні, маршові пісні, відсутність яких викликає до життя такі під кожним оглядом курйози, як поширювані на еміграції т. зв. повстанські пісні.

До деякої міри споріднений з Багряним характером своєї творчості, хоч і відмінний настроєво, особливо в останніх своїх творах, **П. Карпенко-Криниця**. Найбільшим його поетичним успіхом є, мабуть, збірка "Підняті вітрила", що вийшла два роки тому, а найменшим — "Солдати мого легіону". Недавно П. Карпенко-Криниця видав чергову свою збірку "Поеми", в якій гостро поставлено проблему конфлікту молодої української людини з чужим її духовості, психологічно несприйнятливим для неї укладом американського життя. Можна згоджуватися, або не згоджуватися з автором, але горді заперечити актуальність його тематики, що дає імпульс до виразнішого визначення сенсу нашого перебування на чужині, юог конкретнішого, а передовсім глибшого, вмотивування.

Найкращою надією серед поетів молодшої генерації назвав один з наших критиків **Леоніда Лимана**. Надзвичайно цікавий, з нахилом до філософського осмислення життєвих явищ, вишуканий формою, але, на жаль, відносно мало продуктивний поет. А зрештою, в мистецтві в першу чергу грає роль не кількість, а якість. Ряд творів з поетичного доробку Л. Лимана, серед них такі, як "Мгарський монастир", "Незмінність" та ін. займуть у нашій поезії тривке місце. Ось, для ілюстрації, один з віршів Л. Лимана, написаний ним 1944 року, тоді, коли подібні твори писати було не зовсім безпечно:

Ми раділи чужій перемозі,
Повні горя і кволих надій.
Над чиймись могилами сльози
Ми ронили в жалобі своїй.

А у бункерах, в пору криваву,
Умирали полтавські брати,
Щоб вельможам побільшити славу
І додому повік не прийти.

І пустими словами прокльону
Гамували ми болі старі.
Не вертались багато з "полону"
І за плугом пішли матері.

Проклинали в біді свою долю
І молили, молили живих:
Підійміть же окрадену волю,
Що лежить на шляхах бойових.

Будь ж з нами, свята наша сило,
Щоб не сталося того, що було.
Щоб на нашій землі не вродило
Нашим ворогом сіяне зло.

Дуже продуктивний натомість, що, як і Лиман, не

без успіху пробує свої сили в прозі, **Леонід Полтава**. В нього, можливо, немає Лиманової філігранної відточенності, але є зате ширший тематичний розмах, безпосередніша поетична реакція на події навколошнього життя. Але й цьому, назагал не схильному до пессимізму, поетові властиві настрої розчарування, втоми і резигнації:

В самотнім небі — самотня птиця
Крило поклала на білу хмару.
Гриміть в безодні, бетони й криці,
Шалійте, площи і тротуари!

О, як набридили ці тротуари!
Як я хотів би птахом бути,
Лягти спокійно на виступ хмари
І над безоднено тихо заснути.

Полтава видав кілька збірок поезій ("За мурами Берліну", "Жовті каруселі", "У вишневій країні"), серед яких, особливо серед поезій паризького циклю, багато дійсно свіжих, продиктованих справжнім натхненням.

Споріднений деякими сторонами своєї творчості з двома вищезгаданими поетами **Олекса Веретенченко**, автор чи не найкращої в минулому році поетичної збірки "Дим вічності" й поеми "Чорна долина". Грунтовне знайомство з школою київських неокласиків дало себе у творчості Ол. Веретенченка відчути: вірш його точний, мова чиста й назагал багата, володіння класичними формами вірша, як отсон і октава, досконале. Не можна, однак, сказати, що творчість О. Веретенченка цілковито в фарватері неокласицизму; в ній немало елементів Шевченкового впливу. Одним з найкращих віршів збірки "Дим вічності" є вірш "Самотність":

Так ось, який ти, світе зелен-золот,
Давно відомий з вицвілої казки...
Серця людей — неначе лід і холод.
Злоба. Ненависть. Вічно жах поразки.

Плюндрують. Крадуть. Палять без розбору —
(Самого Бога розпинають сміло!)
І тільки дим підноситься угому,
Немов душа того, що відгоріло.

Плянети, зорі, і метеорити,
І навіть сонце мерхне над землею,
А я, один, не в силі все зогріти
Своєю ніжністю, любовію своєю.

Культурного поета з чималим творчим стажем має наша література в особі **Богдана Кравцева**. У двох останніх його збірках — збірці перекладів з Рільке і збірці оригінальних поезій "Кораблі" відчувається рука майстра, що не любить пускати в світ свою продукцію без належного викінчення. Не зупиняється над творчою манерою Кравцева — він, як і Гординський, як і Остап Тарнавський, гідний продовжуває традицій київської групи неокласиків і праৎкої літературної школи. Взагалі треба сказати, що вплив неокласицизму в значній мірі позначився на нашій еміграційній поезії — внаочно більше, ніж на українській поезії по той бік залишої завіси. Один з кращих, витриманий у добрій класицистичній традиції, вірш Кравцева "Мов птахи в далечін" друкувався у ч. 24-му "Молодої України".

До поетів, чия творчість викликала найбільше емоційних суперечок, належать **В. Барка** та **О. Зуєвський**. Без сумніву цікавий своєю психологічно-філософською настановою до світу, автор "Апостолів" і "Білого світу" (В. Барка) проте не знайшов такого стилістично-мистецького вияву свого "я", щоб бути сприйнятим читачами, і лишився поетом для одиниць, для тих, що шукають у поезії не поезії, а передовсім підтвердження своїх світоглядово-мистецьких концепцій. Багато цікавішим, принаймні для автора цих рядків, є Барка-есеїст, Барка-прозаїк. Його роман "Рай" заслужено вважається критикою однією з найвидатніших появ у нашій сучасній прозі.

Автор збірки "Золоті ворота" О. Зуєвський — чи не єдиний представник символізму в українській поезії по цей бік залишої завіси. Символізм його, однак, не подібний до символізму, скажімо, А. Блока чи Д. Загула — це радше символізм західно-европейського типу, з його стриманістю, майже непрозорістю у вислові. Фахова літературна критика оцінює віршову творчість О. Зуєвського високо (див., наприклад, статтю Ю. Шереха в ч. 37 "Нових Днів"), але для середнього — не кажу вже для масового — читача вона лишається здебільша незрозумілою. Зміст, щоправда, не є конечним атрибутом поезії ("В поезії лише вряди-годи якогось змісту набіжиш малого" — писав колись Е. Плужник), але звичайно в практиці читач хоче бодай приблизно розуміти, про що йде мова. В цьому несприятливість — принаймні на теперішньому етапі читацької "зрілості" — О. Зуєвського. А є у нього твори справжньої мистецької вартості, як, напр., "Вхід" ("Арка" ч. 7) та деякі інші, з книги "Золоті ворота", позначені надзвичайною поетичною елегантністю і варті того, щоб їх читати уважніше, ніж це звичайно наш читач робить.

Часто зустрічаємо тепер на сторінках літературних видань ім'я Ігоря Качуровського, поета з нахилом до дещо архаїчної, балядної тематики, але тонкого лірика, автора високо оцінених Юрієм Кленом "Сніжних сонетів" та ряду прекрасних настроєвих поезій. У наші дні, коли інтимні почуття і настрої людського серця всіляко гамуються, як щось неспівзвучне з нашою жорстокою доброю, коли навіть звичайна людяність стала не щоденним явищем, лірика І. Качуровського набуває особливого значення. Скільки шляхетного іdealізму в такій, наприклад, поезії Качуровського:

Як це добре, що ти не зі мною,
Що, згадавши минуле, я можу
Уявляти тебе неземною,
В тобі іскру знаходити Божу.

Зрідка бачились ми вечорами,
Майже зовсім тебе я не знаю.
Бо так скоро пройшли поміж нами
Сиві хвилі старого Дунаю.

Ти лишилася десь за рікою.
Я віддався вогню й буревію.
Чи ж була ти насправді такою,
Як про тебе закохано мрію?

Як це добре, що ти не зі мною,
Що, згадавши про постать дівочу,
Я малюю її неземною,
Уявляю такою, як хочу.

Дуже діючого поета маємо в особі Яра Славутича. За повоєнні роки він видав п'ять власних збірок і дві Орестовіхи. Найкращою його збіркою, на мою думку, є "Гомін віків", у якій автор дав низку гарних, плястичних образів. Збірка "Спрага" та новіша творча продукція Яра Славутича позначені кропіткою працею в напрямку шукання "рідкісних" слів, неологізмів та формального удосконалення строфіки. В цій ділянці автор досяг чималих успіхів, хоч не можна сказати, що всі його неологізми вдалі, або що у формально бездоганних строфічних сполученнях завжди багато змісту. Якби можна було порівнювати його творчість з творчістю, скажімо, Юрія Буряківця, то вони були б на протилежних по-людсах: в Яра Славутича скupість на почуття і технічна досконалість, у Буряківця — злива почуття і майже хаотичне нагромадження словесних і логічних недоречностей. Це зіставлення, звичайно, умовне, бо Яр Славутич — автор багато вищої поетичної культури, ніж Буряківць, і його творчість оцінюється критикою на загал високо.

Активною поетесою є Ганна Черінь — авторка однієї покищо збірки "Крещенко", але ясно репрезентована поезіями і репортажами в численних еміграційних виданнях. Є у творчому доробку Г. Черінь низка оригіналь-

них, позначеніх ширим схвильуванням і чуттєвою безпосередністю поезій, але є й не зовсім артистично зgrabні вияви жіночого самозамилування. Присуща Г. Черінь і дивна пристрасть до якоїсь нарочитої грубоватості фразеології (напр. у "Німецьких сонетах"). Але є в ній і досконалі, гарні твори, дотепні й актуальні, є прекрасна легкість у віршуванні, яку має не кожен поет.

Вдумливого поета, автора тонкої, настроєвої лірики маємо в особі Вадима Лесича, поета, що заслуговує на більше признання, ніж цього хоче його шляхетна скромність.

Про поетичну творчість Ол. Неприцького-Грановського, М. Щербака та В. Скорупського детальніше згадував автор цих рядків у ч. 62-му "Нових Днів".

Обіцяючи появою є й Галина Чорнобицька і деято з молодих, що виступають на сторінках "Молодої України", як от А. Легіт, Л. Безкровний, Ніна Мудрик та ін.

Не будучи докладніше ознайомленим з новими творами таких поетів як Т. Курпіта, М. Ситник, О. Тарнавський, С. Риндик, А. Галан, О. Драй-Хмара і деяких інших, що тільки спорадично, час-до-часу, з'являються на сторінках нашої преси, та свідомо обминаючи тих, чия творчість належить не до літератури, а радше до сфери літературної гумористики — я закінчу на цьому мої стислі, можливо не завжди точні і напевно суб'єктивні завважи. Не почуватиму себе ображеним, якщо фахова критика, якою себе не вважаю, внесе в них свої корективи. За останнє п'ятиліття в нашій поезії з'явилися не тільки низка цікавих нових творів, але й декілька нових надійних імен, деякі поети помітно творчо зросли, деякі — навпаки — ніби відійшли від активного літературного життя.

Не послаблювати уваги до всього, що діється на нашему літературному фронті — одному з найважливіших фронтів нашого національного життя, підтримувати тих, хто потребує й заслуговує підтримки, берегти й розвивати свої культурні здобутки — завдання не тільки тих, хто безпосередньо заангажований у цій ділянці, як от літературознавці, критики тощо — це першочергове завдання кожного з нас. Бо тільки з нашими духовими вартостями ми становимо будьку вартість взагалі. І нехай у нашій пам'яті ніколи, ні за яких обставин, не заникає проста істина: народ без своїх національно-культурних вартостей — це народ без майбутнього. А таким народом у нас немає підстав бути.

У НАС МОЖНА НАБУТИ ТАКІ КНИЖКИ:

I. П. Мазепа — "Підстави нашого відродження", два томи	\$3.50
P. Лісовий — "Розлам в ОУН"	0.75
Ю. Шерех — "Думки проти течії"	0.50
I. Багряний — "Боротьба проти московського імперіалізму і УНРада"	0.50
B. I. Гришко — "Україна сьогодні і ми" ..	0.75
Яр. Крутко — "Темна сторона місяця" ...	0.80
Яр. Крутко — "Пекельна машина в Роттердамі"	1.20
П. Карпенко-Криниця — "Поеми"	1.00
I. Лобода — "Вони прийшли знову" (повість)	1.00
Віт. Бендер — "Марш молодості" (повість)	2.50
I. Кошелівець — "Нариси з теорії літератури", ч. I	1.00
D. Гуменна — "Багато неба" — збірка репортажів	2.50

Ярослав БІЛІНСЬКИЙ

„Фавст” Й. В. Гете^{*})

З кінцем середньов'ччя появився в західній Європі переказ про вченого-чарівника, що уклав з чортом договір. Згідно з цим договором, підписаним кров'ю, чорт-сатана зобов'язувався йому вірно служити: робити все, що він накаже, показувати йому всі чудеса світу — і такі, яких не бачив іще жодний смертний. (За традицією найбільше з усіх цих чудес — це жінка, гарна Елена). В заплату за чортову службу вчений продавав йому свою душу. Ви уже відгадали: учений-чарівник — це ніхто інший, як німецький доктор Фавст, а чорта звать Мефістофелем. На підставі цього переказу побудована відома французька опера і менш знаний модерний німецький балет, кілька років тому переодягненого Фавста зроблено героєм французького фільму “Людина і бестія”; існує про нього і віршована трагедія пера геніального, але недисциплінованого сучасника Шекспіра, Марлов (*Mari lowe*); і безсумнівно “Фавст” є шедевром найбільшого німецького поета Гете, якщо не всієї німецької літератури. Гете прожив 84 роки — з яких 60 років він присвятив своєму “Фавстові”. З українських поетів твір Гете перекладав Іван Франко, але, здається, свого переспіву не закінчив.

Дія твору досить проста. Драма починається не в кабінеті ученого, а на небі. Три архангели — Рафаїл, Михаїл і Гавриїл — співають величавий гімн у честь Божого твору — всесвіту, коли раптом з'являється чорт Мефістофель і цинічно зауважує, що яким гарним не був би всесвіт, людина залишилася така, якою були на початку світу, тобто мізерною і злою. Він оскаржує Бога в тому, що дозволив людям побачити трошки небесного сяйва-розуму: вони користуються ним тільки на те, щоб стати “ще більш звірськими, ніж зв'рі”. Господь нагадує йому про Фавста, що несвідомо служить Богові тим, що безупинно стремить до вищої мети. Мефістофель закладається з Богом, що зведе Фавста з праведної дороги стремління, що навчить його насолоджуватись земними радощами.

В слідуючій сцені бачимо самого Фавста. Славний учений у зневірі й розпуці: він студіював усі дисципліни, але правди так і не знайшов; Фавст хоче всім своїм тілом і всією душою переживати цілість людської дійсності, хоче вдертися в найглибші тайни всесвіту: йому набридла до відрази мертва сколастика книжок і пергаментів. Але драма: дух землі, якого він викликає з допомогою чарівної формули, не хоче його й слухати; звуки величодних дзвонів відривають від його уст келих з отрутою, відтягають його від добровільної смерті, якою він хотів з'єднатися з космосом. Великий і славний Фавст перший раз у своєму житті розгублюється і не знає, що робити. Коли це, як на замовлення, появляється Мефістофель, спершу в постаті пуделя, потім мандруючого бурсака і модного шляхтича-кавалера, і пропонує йому договір:

він показуватиме йому всі чуда світу, яких не бачило ще людське око, робитиме для нього все, що він тільки накаже, доти, доки Фавст не скаже: “Verweile doch, du bist so schoen!”) (Хвилино, зупинися, ти прекрасна!) — в той же момент Фавст помре і віддасть пеклові свою душу. Фавст переконаний, що нішо не зупинить його у його стремлінні, і погоджується на умову Мефістофеля. Чорт зараз же тягне Фавста за собою добре випробуваним шляхом спокуси.

Спершу вони заходять до студентської корчми, але Фавст не знаходить жодної краси ані в пиві, ані в вині, не говорячи вже про п'янин рев, який дехто називає співом. Тоді Мефістофель робить його молодим і гарним, і викликає перед ним еротичні візії, щоб Фавст закохався в першу-ліпшу дічину. Але, чортові на злість, перша попадається на очі Фавста невинна і релігійна Гретхен (Маргарита). Мефістофель допомагає йому ввести її в гріх, але нещасливий збіг обставин не дозволяє Фавстові насолоджуватись своїм успіхом і тим відциуратися від свого вищого призначення — безупинного стремління. Вертається з війни брат Гретхен і хоче помститися за честь сестри, але Фавст убиває його на поєдинку з допомогою Мефістофеля. Гретхен родить дитину і топить її. Це підглядають сусідки, доносять владі, Гретхен ув'язнюють і засуджують до страти. Прибитий горем Фавст робить спроби визволити її з тюрми, але Гретхен відмовляється. Мефістофель тягне його далі на царський двір. З допомогою чорта його роблять міністром і полководцем (спокуса влади). Але й це не задовольняє Фавста. Не допомагає навіть гарна Елена, яку Фавст виводить із царства мертвих, користуючись чаюдійним ключем, якого дав йому Мефісто. Вічна-віч з грецькою красунею, Фавст забуває про все і вже готовий віддати свою душу прегарній хвилині, коли — згідно з вимогами літературної традиції — Елена висковзується з його обіймів, залишаючи йому тільки шати. Вкінці Фавст вирішує зробити якесь добро для людства. Він здобуває для нього нову землю з-під моря, убиваючи при тому двох добродушних стариків, що перешкоджають його величавим плянам. Переглядаючи своє незакінчене діло, Фавст мріє про добробут, що його даст людям нова земля, і при цьому захоплено каже: “Хвилино, зупинися: ти прекрасна!” В цю ж мить він падає мертвий, і Мефістофель жадібно кидається на нього, щоб згідно з договором забрати його душу. Але зненацька з'являється янголи, відганяють Мефістофеля та його прибічників і підносять тіло Фавста на небо. Ми довідуємося, що там за нього заступається душа Гретхен і що заклад виграв таки не Мефістофель, а Господь, бо Фавст все своє життя не перестав стреміти вперед: він не сказав “зупинися” не дотеперішнього, а до майбутнього.

Ясно, що наша оцінка філософії твору залежатиме від того, як ми ставимося до романтичного ідеалу індивідуального стремління і розвитку (в

*) Дивись також есей автора “Божественна Комедія” Данте в “М.У.” ч. 23.

випадку Фавста коштом щонайменше невинної дівчини, її брата і подружжя добрих стариків). Але в літературі, як і в людському житті, моральність і мистецька краса не завжди йдуть у парі.

Правда, що друга частина "Фавста" назагал задовга, що і перша місцями нудна. Першу частину можна часами побачити в театрі, але її постановки вдаються рідко, бо довжелезні монологи Фавста вимагають недзвичайно талановитого артиста. Проте, не зважаючи на всі ці слабості, яких багато, в драмі є багато і прегарних сцен — таких, які ми знаходимо тільки на вершинах світової літератури: в трагедіях Ешилоса й Софокля, в п'єсах Шекспіра. Напр., хто володіє добре німецькою мовою і знає трохи світову літературу, може погодитися зі мною, що величавий гімн архангелів з прологу "Фавста" ледве має собі рівних не тільки в німецькій, але і в інших літературах; щоб знайти щось подібне, треба, здається, йти назад аж до хорів старо-грецької трагедії. Лірична сцена "Великодній ранок" містить у собі чудові вірші-монологи, а драматичний фінал першої частини твору — "Гретхен у в'язниці" — своєю силою нагадує Шекспіра. Мова Гете, за винятком місць, в яких він нав-

мисне передає світський цинізм Мефістофеля і модні банальності тогочасного сальону, наскрізь поетична: жива, гнучка, багата і разом з тим проста, без того штучного патосу, яким відзначається більшість німецьких і не-німецьких поетів 19-го віку.

Підсумовуючи наше враження, можна сказати, що Гетів "Фавст" — це геніяльна спроба обдарованої людини 18-го і 19-го століття із 12-ти тисяч рядків віршу створити свій власний космос, влити до нього всю людську дійсність, ба, підпорядкувати їйому навіть Божий Закон (див. надзвичайно оптимістичну оцінку людського стремління, яку Гете приписує Богові). Цей задум не вдався. Але життєва філософія найбільшого німецького поета, яку він у надзвичайно мистецькій формі висловив у своєму "Фавстові", варта уваги й сьогодні: великий не той, хто задоволяється обмеженим теперішнім, "гарною хвилиною часу," а той, хто стремить до вищого майбутнього, до неможливого. Гете не створив нового космосу, тільки фрагмент. Але в кожному з нас криється Фавст, і тому Гетів твір — це велика частина загальнолюдського життя.

Окрадена душа

(Продовження зі стор. 7-ої)

тацию брудний посуд, офіціант помчав до дверей за плюшевою завісою. Він ловко лавірував серед столиків, і Зоя подумала:

— Зовсім, як до революції... наче й громадських ідалень немає! І на офіціянта він не скожий — справжній льюкай, — і їй було приємно, що вона в ресторані, а не в ідалльні, і що її обслуговує льюкай.

Між столиками танцювали — і це теж було незвично. Жінки в коротких шовкових сукнях і чоловіки в піджаках. На деяких жінках блищали самоцвіти — і Зоя не могла вирішити: справжні вони чи підроблені.

— Якого ви вина хочете, Зое? — спитав Аполонов. Зоя дивилася на нього близькими очима і не розуміла. Її сп'янив цей вечір і музика. Її зовсім скорив так званий джаз-банд — сумішка імпортної американської музики й чистокровних советських юдеїв-виконавців. Під їх руками, ногами, губами гриміли, ревли, вили, дзвеніли, ухали, стогнали і біснувалися, немов тисяча божевільних, найдивніші інструменти, котрі міг вигадати лише той, хто ненавидить музику. Особливо старався саксофон. Щось порочне і брутальне було в його звуках, але це звалося вершком культури: адже воно йшло з Америки. Чудова стара музика була витиснута американським суперником. Скрипки і флейти, що колись грали сумні і ніжні вальси Чайковського і вогненні циганські романси, в яких дзвеніли сльози і щира пристрасть — було замінено мало не на автомобільні сирени.

Але Зоя раювала. Йї здавалось, що вона в Нью-Йорку...

— В Нью-Йорку плювати б на такий джаз-банд хотіли! — раптом донеслось до неї. Вона повернула голову. За столиком поруч сиділо четверо. Високий шатен у коверковому костюмі і в блакитній сорочці з неймовірно червоною краваткою пив склянку за склянкою і казав:

— Коли я був в Америці і закуповував машини, то я бачив там такі джаз-банди, що закачатися! І ресторани бачив — люксусові. А цей — барахло! — І він зневажливо оглядався навколо і усміхався. Крізь п'я-

ний тон і навмисну брутальність просочувалась гіркість і заздрість.

— От де живуть люди — там, на Заході! — раптом вихопилося у нього, і він знову наляяв склянку вина.

— Мовчи, Володько, — сказав його товариш і потягнув п'яного за руку. — Ходім додому.

Він оглядався, і видно було, що боявся одвертих висловів Володьки, а той, нахиляючи над склянкою пляшку, говорив все більш похмуро:

— Джаз-банди наслідуємо, скоро льюкаїв у фраки одягнемо, а от щоб черг не було — так...

Джаз-банд, що так йому не сподобався, заграв фокстрот і перервав його слова. Пари танцювали цей танець на советський манір: з дивовижними рухами і двозначним виразом облич, від чого танок став не-пристойним.

Зоя роздивлялася туалети дам. Зненацька подивилася на свою скромну сукню з чорного креп-де-шину. Аполонов помітив її погляд і гримасу. Він зрозумів, що вона вже відчуває грань, яка відділяє її і подібних їй людей від них — вибраних.

— Ми робимо країну, Зоєчко, — сказав Аполонов і налив їй вина. — Ми є хазяї нашої землі і нам належить її майбутнє і її багатства.

— Дивіться, дивіться... — Зоя підвелася з стільця, здивована тим, що побачила. — Це ж товариш Палкіс — секретар партосередку нашого тресту, а поруч з ним — директор тресту товариш Пейсахович зі своєю особистою секретаркою, і комерційний директор, всі тут! А хто це за тим столиком, темний бльондин?

Але Аполонов уже встав і улесливо кланявся йому. Обличчя його розплівлося і стало солодке.

— Секретар обкому партії, він кандидат в члени політбюро, — сказав він. — Тут буває ввесь цвіт партійних та советських працівників.

— Як чудово тут, — промовила Зоя, розрізуючи крильце куріпки. — Наче в кіні. Я й не знала, що в нас може бути свій "закордон". — І вона майже наївно поглянула на Аполонова.

Він засміявся і поклав на її руку свою пітну долюно.

— Зоєчко, у нас усе є, та не для всіх. Тільки для вибраних. І ми скоро будемо жити в повному комунізмі.

Він починав п'яніти.

Темний бльондин підійшов до їх столика. Аполонов підскочив, ледве не перекинувши стільця. Його обличчя стало чимсь схожим на обличчя офіціята, що приймав у нього замовлення і чекав "на чай".

Бльондин подав руку Зої і повів її танцювати.

— Кандидат в члени політура, — подумала Зоя, і дивний дрож обсипав її тіло.

Ніч минула, як чарівний чад. Вже розвиднялося, коли Аполонов посадив Зою в таксі.

— Я і не знала, як живуть велики партійці, — промовила Зоя і замріяно сперлася на шкіряні подушки.

— Ви теж можете так жити — відповів Аполонов і став цілувати її.

Таксі засичало і раптом спинилося.

Це міліціонер розганяв чергу — і люди бігли через дорогу. Якась жінка впала біля самої машини, але шофер встиг вчасно загальмувати. Зоя відчинила дверцята, щоб подивитися, і зараз же перелякані сковалася: в жінці вона пізнала матір Юрія.

В перший же день по приїзді, ще повний хвилюючих вражень, Юрій пішов до Зої. Він вже скучив за нею, її очі, повні сміху, виникали перед ним, як музика, і він ішов на їх золотий заклик.

— Як це любо, що ви про мене згадали, — іронічно зустріла його Зоя. — І ваша нова дівчина, — вона підкresлила ці слова, — дозволила вам?

Він розгублено дивився на неї. Вона була в новій сукні з якоїсі близкутої, мабуть, закордонної матерії. У вухах матово блищали перли, золоті браслетки виблискували на оголених руках. Мабуть, збиралася кудись.

— Яка ти нарядна, Зою, — сказав машинально. І раптом згадав її ревніве питання — і м'яко усміхнувся їй. — Не треба кольчик, моя Зою, — сказав він. — Це дуже хвора дівчина, і вона знає, що у мене є наречена.

— Наречена! — насмішкувато повторила Зоя і відкрила коробку пудри "Кості". — Цікаво знати, хто це?

Юрій встав з канапи й підійшов до неї.

— Зоє, — глухо сказав він. — Я бачу, що щось сталося. Чи ти жартуєш? Цей тон... ці дорогі речі, котрих у тебе не було і котрих я не дарував.

— Ще б ви подарували! — тим же тоном промовила Зоя й почала пудритися. Потім взяла з крісла срібного лиса і струснула ним. Колючий блиск пробіг по дорогоцінному хутрі.

— Зою...

Вона повернула до Юрія обличчя. Погордлива усмішка застигла на підфарбованих устах. В її очах було тріумфування.

— Ви, — сказала повільно, — ви ховали від мене справжнє життя. Я думала, що життя — це цілий день

З НАГОДИ ОДРУЖЕННЯ ВІТАЄМО

панну Лесю Нечипорук і п. Б. Марушака,
панну Ніну Онищук і п. Д. Наливайка,
панну Ніну Чумак і п. Д. Одрину

та бажаємо щастя і многі літа.

ГОЛОВНА УПРАВА ОДУМ-у
В США

стукати на машинці, потім бачити вас, слухати вашу музику і ваши слова про кохання, а потім майже цілу ніч знову стукати на машинці. І радіти, коли на відкладені гроші я зможу купити собі на сукню советського линючого креп-де-шину чи туфлі, що розлітаються через місяць. Але я вже побачила справжнє життя. Розумієте? Життя, котрим у нас живуть повноцінні партійні люди.

Вона раптом змінила тон і дійшла до Юрія. Він чув сильні пахощі чудових французьких парфумів.

— Юріку, — раптом промовила вона голосом дaleкої, колишньої Зої, — Юріку, чому ти не вступиш до партії? Ти теж міг би бути директором консерваторії.

Вона поклала йому на плечі руки, її золоті циганські очі дивились на нього ласково і владно.

— Юріку, вступи до партії — і перед тобою буде відкритий шлях, — шепотіла вона, і її пальці впивалися йому в плечі. — Адже у нас є люди, що вже живуть у комунізмі.

— Ти віриш їм? — з болем вирвалося у Юрія. — Я тількищо приїхав з колгоспу, де колгоспники працюють, як каторжники... Я бачив страждання людей...

— Ах, як це нудно, — сказала Зоя й відійшла до дзеркала. Вона накинула на плечі срібного лиса й повернулась до Юрія.

— Це нудно, Юрію, — повторила вона. — У нас можна жити, як в Америці, а ти витрачаеш час на розмови. Ти ніколи не любив мене, Юрію.

Докір впливнув, як удар батога.

— Зоє...

Вона відштовхнула його.

— Ми чужі, — сказала вона.

В німому відчай дивився він, як відходить від нього ця молода, гарна істота, яка ще вчора обожнювала його. Сяючи молодістю і красою, падає в багно...

— Я не віддам тебе, Зою, — каже він і бере її за руку. — Я не віддам тебе, моя кохана... Я ж відомий, Зою, ти візьмеш мое ім'я — невже воно не варте твоєго срібного лиса? Я кінчу мою симфонію "Тарас Шевченко" — вона захоплювала тебе — невже вона не варта цих перлів з твоїх вух? Ця симфонія принесе мені славу, коли хочеш — навіть багатство. Цей конкурс, на якому я повинен, я знаю це, одержати першу премію...

— Ха-ха-ха! — роблено розсміялася Зоя. — Але все це "може бути" і все це "буде..." А коли не зможе і коли не буде? Ні, я вже бачила справжнє життя — і мое місце там.

— Це твое останнє слово? — спитав Юрій.

— Так.

— Але, коли ти почуєш мою симфонію на конкурсі, ти знову згадаєш про мене. Ти знову будеш любити мене! — з силою сказав він і вийшов.

Хитаючись, мов п'яній, він спускався неосвітленими сходами. Не бачив, як у темряві пройшов повз нього Аполонов, притискаючи до себе букет троянд і коробку з тортом.

(Закінчення у черговому числі)

УВАГА! Повість ред. П. Маляра — "ХЛІБ" —

вийшла у В-ві "Прометей" в Детройті, двома частинами в одній книзі на 215 сторінок, на добром папері. Ціна — два долари.

Це єдина в нашій літературі повість про німецько-советську війну на українських землях. Автор зображує трагедію українського народу у війні між двома окупантами, зокрема — трагедію вояцтва й молоді.

Замовлення й гроші слати на адресу:

"PROMETHEUS"

13824 Jos. Campau, Detroit 12, Mich., U.S.A.

МАРІЯ ЗАНЬКОВЕЦЬКА

СЛАВА І ГОРДІСТЬ НАШОГО ТЕАТРУ

(До 95-річчя з дня народження М. Заньковецької)

Наприкінці минулого століття на гастролях в Москві виступала трупа корифеїв українського театру. На одній з вистав "Наймички" І. Карпенка-Карого, в якій роль Харитини неперевершено грала знаменита М. Заньковецька, був присутній Лев Миколайович Толстой. Письменник був так зворушений грою Марії Костянтинівни, що через сина свого попросив у неї на згадку хустку, в якій артистка виходила на сцену. І до цього часу червона хусточка Харитини — Заньковецької — зберігається в Московському музеї Л. М. Толстого.

Великий російський композитор Петро Ілліч Чайковський в 1893 році в Одесі під час вистави "Безталанна" поклав на голову М. Заньковецької вінок розкішних квітів з написом "М. К. Заньковецькій — безсмертний, від смертного". Ці ж слова він повторив на сцені вголос...

Антон Павлович Чехов, зачарований блискучим талантом найвидатнішої зірки української сцени, збирався написати спеціально для неї п'есу.

Глибокий знавець мистецтва і літератури — критик В. Стасов земним поклоном уклонився колись М. Заньковецькій — "великій і незрівнянній художниці правди життя в мистецтві".

Про виконання М. Заньковецькою ролі Олени в п'єсі "Глітай" М. Кропивницького К. С. Станіславський говорив:

— Все, що зроблено нею в цій ролі, говорить про величезний талант. А головне: все своє від початку до кінця. Сцена сп'яніння і божевілля — разючої сили. Талант винятковий, свій, національний. Я сказав би — справді народний.

Ось чому з повним правом міг сказати М. Т. Рильський у вірші "Марія Заньковецька":

І руки Чехова й Толстого
Благословляли їй дорогу,
І Мирний голову клонив
Благовійно перед нею,
І Лисенко її любив
Співуче-ніжною душою,
І невідомі глядачі —
Студенство, молодь, як годиться, —
Біля театру, уночі,
В її впрягались колісницю...

Марія Костянтинівна Заньковецька народилася 22 липня 1860 року в селі Заньках, Ніжинського повіту на Чернігівщині, звідси і її псевдонім — Заньковецька. Марія Костянтинівна виросла в селянському оточенні. Змалку вона прислухалася до голосу народу, до його пісень і страждань, глибоко співчуvalа злидням і горю селян, щоб потім, пізніше, з великою майстерністю й блискучим талантом передати із сцени. Вчилася майбутня актриса в Чернігівському жіночому пансіоні, а потім в Свеборгу, у філіялі Петербурзької консерваторії.

27 жовтня 1882 року в м. Єлисаветграді (нині Кіровоград) М. К. Заньковецька вперше виступила

ла на сцені професіонального театру в трупі М. Кропивницького в ролі Наташки з "Наташки Полтавки" Котляревського. Відтоді Марія Костянтинівна бере найактивнішу участь у розвитку українського реалістичного народного театру.

Незважаючи на утиスキ і переслідування царською владою, в багатьох місцях України і Росії, зокрема в Петербурзі і в Москві, з великим успіхом проходять гастролі українського театру, у складі якого були такі визначні діячі, як М. Кропивницький, М. Старицький і брати Тобілевичі — І. К. Карпенко-Карий, М. К. Садовський, П. К. Сакаганський.

Своєю творчістю велика артистка боролася за реалістичне, справді народне мистецтво. Сценічна і громадська діяльність Заньковецької за своїм народно-демократичним характером була спрямована проти чорної реакції російського самодержавства.

Відповідаючи одного разу на привітання, Заньковецька сказала: "Ваші похвали мене радують, але більша була б радість у мене, якби ви, що стоїте передо мною схвильовані, радісно сказали б мені: "Маріє Костянтинівно! Життя змінилось... Уже глитай не обплутає беззахисну Олену своєю павутиною, уже наймичка не задумується над тим, куди її тікати від горя..."

Зворушена до глибини серця, Марія Костянтинівна відповіла тоді робітникам "Арсеналу", що вона вірить у краще майбутнє свого народу, а також в те, що звільнений від усякого гніту народ створить нове мистецтво, яке "буде стояти в глибокому органічному зв'язку з інтересами народних мас, буде допомагати їх різnobічному розвиткові, їх боротьбі за краще майбутнє, за красиву духовно і сильну людину".

"Незабутній Кобзар українського народу поставив Слово на сторожі, а Ви понесли те Слово, щоб палити серця, щоб будити в них чуйність до світла" ... — говорив М. Коцюбинський, звертаючись до М. К. Заньковецької в день 25-річчя її сценічної діяльності в 1908 році. Тоді ж робітники київського "Арсеналу" в адресі, врученому великій артистці, писали:

"Коли ми бачили Вас у "Наймичці", в "Безталанній", ми певні були, що утворити ті типи могла людина, яка всією душою співчуває всім пригніченим і пригнобленим, яка була з ними в їх змаганні до кращої долі."

Покинувши сцену за станом здоров'я, Марія Костянтинівна в останні роки життя передавала свій багатющий сценічний досвід юним мистцям.

4 жовтня 1934 року перестало битися серце полум'яної артистки, яка все своє життя віддала рідній сцені, своєму народові. Поховано її на Байковому кладовищі в Києві поруч з могилами М. В. Лисенка, М. Старицького, М. Садовського.

Ів. Куниця

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМИТЕТ ОДУМ

і Редакція

“МОЛОДОЇ УКРАЇНИ”

складають

сердечну подяку

УКРАЇНСЬКОМУ

РОБІТНИЧОМУ

СОЮЗОВІ

за щедрий ювілейний дар

на виховний фонд ОДУМ

у сумі 150 доларів.

Віримо, що одумівці пам'ятатимуть

своїх справжніх добродіїв.

Так народилася пісня

(Закінчення зі стор. 9-ої)

— За що її беруть і розлучають з мамою, і женою невідомо куди? Вона не хоче кидати дім і якщо на поневіряння в чужі краї. Ні, тут її земля. Це несправедливо, підло, не по-людськи. Цього не повинно бути. Якщо вона не згине, то буде вчитись день і ніч, і боротись, щоб на світі не було змушення. Вона не хоче бути чиєюсь рабиною, вона має людську гідність... Наталка свідома свого безсила проти великого нещастя, і сльози катяться по її змарнілому обличчі. Якими далекими здаються всі її дівочі турботи і нездійснене кохання у порівнянню з розлукою з мамою. Як тяжко йти в невідоме і прощатись, можливо, навіки. Наталці не так шкода себе, як маму. На кого вона залишиться? Хто їй допоможе?

Уранці мама прощається з нею на збірному пункті біля брами. Мама цілує і пригортав свою найдорожчу доною, а сльози капають-капають...

— Не тікай, Наталочко, щоб тебе не застрелили! Чуєш, не тікай!

— Добре, мамо. — І Наталка напівжива входить у браму.

Далеко українські міста і села. Далеко блакитне пахуче небо. Далеко привітні і ширі люди. Тут все інше: небо не блакитне, а брудносіре з ліловими плямами і смердить димом — чи це справді, чи Наталці так лише здається? Наталка тут одна з тисячі робітниць у синій потворній спецівці і незgrabних черевиках на дерев'яній підошві. Наталка в німецькому місті. Алярм. Ось-ось налетять ворожі літаки і почнуть бомбардувати. Всі в паниці. Біжать, немов по п'ятах женеться за ними смерть. Наталка в цій околиці не знає жодного бомбосховища. Вона розгублена. Вона біжить туди, куди біжить більше людей. Там напевно рятуунок. Туди, куди люди. Раптом направомок людського потоку міняється. Назустріч люди біжать купами. Наталка обертається і біжить назад невідомо куди. Літаки вже гудуть майже над самою головою. У-у-у... чути в'їдливе гудіння, від якого холоне в жилах кров. Вона біжить щосили. Хтось хапає Наталку за руку і тягне в сховище. Це Марійка з її фабрики. — Скорше, — гукає вона по-українському. Підваль переповнений. Дівчата втиснулися у двері, але в цей момент дві здоровенні німкені випхали Наталку на вулицю.

Навколо діялось пекло. Бомби рвалися зовсім близько. Наталка перебігла вулицю і впала біля стіни будинку, притуливши обличчя до землі. Дрижала земля і валились сусідні будівлі. Незабаром розвіявся дим, алярм прогудів відбій, і стало зовсім тихо. Наталка якимсь дивом лишилась жива і неушкоджена. Підваль, де ховалися люди, завалився.

Її рідне місто знову забрали червоні, і вона загубила зв'язок з домою. Під час бомбардування всі Наталчині речі загинули, найбільше шкодувала вона за фотографіями. Віктор снівся їй дуже часто, то вони їдуть разом у потязі і розмовляють, то разом сидять на шкільній парті. “Живий”, — думала Наталка і зітхала.

Дівчата підсміхалися над нею, коли вона рішуче відкидала хлопчаці залицяння.

— “Дурна” — часто шепотіли це за її спиною, а часом навіть казали це у вічі.

— “Мир! Мир!” — летіло із уст в уста. Наталка від радості не знала, що з собою робити. Вона майже цілий день просиділа біля радіоприймача, слухаючи святкування кінця війни. Їй здавалось майже неймовірним, що найпізніше через місяць вона буде вдома. Вона ні на мить не сумнівалася, що її країна і дім, де стільки квітів, ширости і ласки, найліпші в світі. В своїй уяві вона вже малювала зустріч з мамою і знайомими, і розповідала їм пережите. О, вона мала так багато розповісти!

Товаришка Галина, дівчина старша від Наталки на 6 років, відраджувала її їхати додому, мовляв, усіх повезуть не додому, а в Сибір. Та Наталку не могла втримати закордоном жодна сила. Якби не було потягів, вона пішла б додому пішки. Хіба вона не призвичаєна ходити пішки?

— Не хочеш їхати, не треба. Я іду сама, — говорила Наталка енергійно Галині.

— Будеш ти на себе нарікати, але буде пізно. Запроторять тебе в Казахстан або на Колиму відбудовувати країну, а дому ти не побачиш, як своєї потилиці.

— Теж мені розумна знайшлася! По-твоєму я тут повинна гибіти?

— Ти зрадниця, розумієш? Всі, хто був закордоном — зрадники.

— Яка я зрадниця? Як ти смієш казати такі нісенітниці! — Наталка почервоніла зі злости і, не говорячи ні слова, витягла з-під ліжка невеличку подаровану валізочку і почала складати свої речі.

— Зрадниця? Ні, це неможливе, — думала вона. Хіба ж вона романсувала з огідними німаками, працювала перекладачкою? Мільйон разів ні. Вона тільки невинна жертва, яка попала в пазюрі Третього Райху. Галина пессимістка — от і все. Вона бачить усі події у чорних фарбах. Вона бачить зраду там, де її ніхто не може бачити. Насильно. Так, Наталку забрали насильно. Вона так і скаже. Насильно...

Через півгодини Наталка виходила з бараку, щоб ніколи більше в нього не вернутись, з пальтом, перекинутим через руку вузликом і валізочкою в руках.

— До побачення, Галино, через тиждень я буду дома.

— До побачення, Наталко. — Галина знала, що Наталку переконувати дарма. — Ти спізняєшся на потяг, — додала вона лагідно.

Наталка швидким кроком подалася в напрямку станції. Може їй справді не їхати? Ні, їй нічого боятись, вона ж не добровільно приїхала на каторгу, а її забрали примусово. Всі сусіди знають. Люди бігли до потягу, це ті, що в останню хвилину надумали їхати. До потягу залишалось метрів сто, як стара подерта валізочка, мов на злість, відчинилася і все вивалилась на дорогу. Наталка похапцем впихала речі, але валізочка тепер не зачинялася. Якби чимось зв'язати, але під руками нічого відповідного не було.

— Куди спішиш так, дівчино?

— На родіну, хіба не бачите? — не підіймаючи голови, відповіла Наталка.

— Якщо хочеш жити, краще сиди тут і не ріпайся. Я ось тільки з родіни ледве живий ви-

рвався, — продовжував дядько. — Знаю, що додому кортить та ще як кортить! По собі знаю.

— То ви з родіни? — Наталка не вірила своїм очам. — Чи правда, що на кордоні все забирають?

— Авжеж! З мене навіть чоботи стягли сукини сини, добрячі були чоботи. Дома все по-старому: нічого не змінилось. Як рідній раджу, краще не їхати, ніж десь у концентратку гнити.

Потяг відійшов. Наталка ще трохи повітвузилась біля валізки і пішла назад у барак, а дядько пішов своєю дорогою.

Так почалася емігрантські будні. Пройшло вісім років. Галина одружилася і переїхала в Австралію. Наталка виїхала в Канаду. Вона виростала змінилась, замість розкішних кіс її голівку прикрашують модна зачіска. Її уста ледь-ледь намальовані. Вона вже більш не боязка дівчинка із соромливими очима. Вона розважлива і поважна. Дитинство і юність здаються неповторною казкою. Наталка не одружилася. Все складалося якось так, що кожне знайомство розсипалося на порох. Ніхто до неї так як Віктор широ, по-дружньому, не ставився, ніхто про неї не давав і нею не цікавився. Кожен цікавився тільки сам собою. Наталка розуміла це добре, і тому Віктор став для неї ще більше дорогим і незабутнім. Віктор був справжнім другом, лицарем її серця, а це було багато дорожчим для неї, ніж хвилева гра в кохання з розрахунку.

Тепер життя не мало таємничого для неї чару, не обіцяло щастя і не поривало у розспівану невідому блакить. Все було просте, буденне і зрозуміле. Наталка тепер не вірила в чудо, не шкодувала за втраченою юністю, а пливла спокійно рікою буднів. Десь глибоко-глибоко в серці дзвеніла сріблом пісня, що нагадувала інший незагнаний світ неокреслених ліній, кольорів, мелодій. Пісня першого нездійсеного кохання. Перша радість незайманої злом душі.

Ти спитаєш, за що я кохаю,
Чи за очі блакитні твої...

Коли розpacя доходив до краю, до межі болю, Наталка кликала на допомогу. Тільки німі стіни чули той крик.

— Вікторе, ти моя втіх... Вікторе, з'явися хоч на хвилину. Я розповім тобі все, все... Я знаю, що тільки ти можеш зрозуміти мої скарги. Я знаю, що тільки ти любив мене. Вікторе!

На вікнах зоряні фіранки ночі. Дрімота щілує заплакані вії. Сон ніжною рукою гладить гаряче чоло. Життя тверде, мов камінь.

Вище здіймайся на крилах духа, щоб не зачіпатись об терня і скелі. Вище від образу! Вище від підступу, невдячності, обмови, непорозумінь!

— Вище, вище — співає за вікном колискову вітер. То вітер співає для неї, лише для неї, бо ніхто інший не чує його слів...

На останній сторінці часопису невеличка об'ява, яку можна б і не помічати. “Потребую вірші, для перекладу на музику.” І адреса.

Ти спитаєш, за що я кохаю...

Чому б не послати цей вірш? Це одинокий вірш, який вона написала за ціле своє життя. Чому не спробувати щастя?

Наталка переписала вірш. Поставити своє прізвище? Ні, не треба.

— Марійка Полтавчанка, — підписала вона вірш і відіслала.

Композитор мав блакитні очі. — Який щасливий той, для кого був написаний цей вірш, — думав він. Повен простоти, щирості й любові. Композитор пригадав свою батьківщину, дім і свою незабутню подругу.

Ні, люблю я за лагідне слово.

За думок твоїх сонячний лет...

Щось безмежно рідне було в цих словах. Він віддав би все на світі, якби хтось написав для нього щось подібне. Полтавчанка. Землячка, — думав він. Мрії. Це тільки здається, що якби хтось написав для нього щось гарне, він став би щасливим. Якби хтось написав для нього навіть найкращу поему, переливши вогонь усіх своїх почувань у музику речень, він би не звернув найменшої уваги. Найніжніша, найдорожча поема, яку йому не судилося почути — це одне-однісеньке слово із уст загубленої дівчини. Кохаю! Він хотів почути це тільки від неї. Кохаю — найбільша поема, для якої проспівано безліч мелодій.

Композитор узяв у руки скрипку і нова мелодія народилася в повені вечора.

“Ти спитаєш, за що я кохаю...” — співала ніжним голосом скрипка. Йому здавалося, що то співала загублена на рідних землях його кохана. Він чув її голос, бачив усміхнені очі... Це лише мрія. Мрія юности.

Композитор післав Наталці музику до її пісні, коротенького листа і просив відповісти.

“Ми земляки — писав він, — але з деяких міркувань я не хочу писати про своє минуле. Я пережив у останню війну дуже багато. Тікав, переховувався, переходив кордон і це змушує мене мовчати. Ваша пісня додала мені нових сил до праці, нагадала мені, що в світі крім смерті і зла існує багато гарного. Для мене почалося нове життя. Ви повернули мені втрачену віру у велич людини. З дружнім привітом — Г. Хмаря.”

Наталка була безмежно рада, що до її пісні написана музика. Народилася пісня. Листуватися з незнайомим композитором вона не мала бажання, але на його листа таки відповіла. Так почалося листування.

Сьогодні для Наталки небуденний день не тому, що сьогодні зустріч українців Америки й Канади,

а тому, що вона зустрінеться з Григорієм Хмарою. При думці про зустріч густа червона фарба заливає її обличчя. Їй чомусь лячно незнайомого, який знає таємницю її кохання. Що він про неї подумає? Жах...

Наталка довго збиралась. Вона вдягла салатного кольору блюзку і чорну спідницю, майже такі самі, як дванадцять років тому. Ці два кольори нагадували їй ті часи, коли вона була щаслива. Коли її серце кипіло юністю, а уява квітла веселкою неповторних мрій. Вона шкодує, що не обмінялись фотографіями. Як виглядає той композитор? Які він має очі? Скільки йому років? Що він про неї думає? Як вони зустрінуться? — думає ввесь час вона і хвилюється.

Вже повна площа народу. Наталка відповідає на привітання знайомих і пильно вдивляється у незнайомі обличчя, намагаючись відгадати у морі облич таємничого Григорія Хмару. Вона з гуртом знайомих сідає на траву і нетерпляче думає про зустріч. Хвилини минають так повільно. Вона хвилюється. Хоч би швидше. Їй і лячно, і радісно.

Біля мікрофону вичитують прізвища осіб, що шукають рідних, друзів, односельчан.

— Марійку Полтавчанку чекають біля мікрофону, — лунає голос заповідача на всю площу.

— Вибачте, — говорить Наталка, зривається з місця і йде до мікрофону. Її серце тримтить і замвирає, мов перелякане пташка.

— Наталко, як ти сюди попала? — Він не вірить своїм очам. Він хотів би її обняти й поцілувати, але стільки народу!

— Я завжди знала, що ти живий, завжди... — На її віях тримтять слози радості. Від хвилювання їй важко говорити. Він радісно, по-дружньому стискає її маленьку руку.

— Це майже неможливо. — Їй здається, що це тільки мрія, яка ось-ось зникне.

— Все, Наталочко, на світі можливе, — каже Віктор, посміхаючись.

Салатна блюзка і чорна спідничка. Він міг би пізнати її серед тисяч. Він завжди бачив її у мріях такою, якою бачив на пероні востаннє. Його очі, як і колись, горять блакиттю ранку і усмішка сонячним зайчиком ховається біля уст. Сонце промінням стелить їм дорогу. Яка чудова молодість! Вони йдуть поруч, і їм здається, що вони ніколи не розлучались.

ТВОРЕЦЬ ШЕРЛОКА ГОЛЬМСА

(До 25-річчя смерті А. К. Дойла)

Двадцять п'ять років тому помер сер Артур Конан Дойл, на весь світ відомий автор пригодницьких романів, що їх героєм був геніальний детектив Шерлок Гольмс.

Перший роман цього автора з'явився в 1888 році (“Е студі ін скарліт”). Разом з ним народився детектив Шерлок Гольмс. Автор роману змусив свого героя замешкати разом з його приятелем і помічником д-ром Вотсоном при вулиці Бекерстріт 229 б. в Лондоні. З того часу, протягом років, на цю адресу надходили тисячі листів з цілого світу. Нікому й вірити не хотілося, що детектив Шерлок

Гольмс ніколи не існував. Поштові службовці були вирозумілі, їх усі листи, адресовані на прізвище Гольмса, приносили Дойлеві, а він черпав з них тематику для дальших романів.

Т. зв. “справжній Шерлок Гольмс” був витвором творчої уяви лікаря Артура Конан Дойла. Він студіював медицину в Единбурзі, і одним з його професорів був доцент д-р Белл. Доцент мав добру звичку свої виклади діагностики демонструвати перед студентами на пацієнтах.

Одного разу приведено до викладової залі пацієнта, що, збентежившися, забув навіть скинути

капелюха. Доцент звернув йому на це увагу. Ще пацієнт не зняв шапки, а вже доцент його запитав: "Ви служили при війську?" — "Так, пане!" — "В шотландському полку?" — "Так, пане!" — "Ви були підстаршиною?" — і ще заки пацієнт підтверджив, він додав: "Ви служили в одній з колоній, а саме в Карбадос!" — "Це все правда!" — прошепотів хворий і подивився на лікаря, немов на якогось духа. Студенти також не могли вийти з дива.

По закінченні викладу д-р Белл розповів, як він прийшов до своїх висновків. "З медициною це не має нічого спільного, — говорив доцент. — Це була тільки лекція спостережливості. Ця прикмета важлива для кожного діагностика. Пацієнт, увійшовши, забув скинути капелюха, — отже, він мусів бути недавно вояком, який, поздоровляючи, не скидає капелюха. Він мав вигляд і поставу підрядного урядничини, отже, мусів бути підстаршиною. Він расовий шкот, отже, мусів служити в шотландському полку. Нарешті, він хворий на слонову недугу, що дуже поширина в західній Індії, — отже, міг служити тільки в барбадоському гарнізоні.

Закінчивши медичні студії, Дойл почав лікарську практику. Йшло йому погано, годинами він вичікував на пацієнтів. Треба було з чогось жити, отже, він спробував заробити пером. Видавець, що йому він приніс свої перші праці, радив написати щось сенсаційне, повне напруги, оригінальне. І тоді Дойлеві на думку спав його професор д-р Белл і історія з пацієнтом. Так постав перший роман "Студі ін скарлет", що в ньому дебютував Шерльок Гольмс.

Саме ж прізвище детектива деякою мірою реальне. Кажемо — деякою мірою, бо справді воно складене з прізвищ двох різних людей.

Коли Дойл студіював ще медицину в Кембріджі, одного ранку знайдено там в одній спальні вбитого студента. В руці вбитого застиг пістоль. Двері й вікна були замкнуті зсередини. На столі лежала картка, написана власноручно вбитим студентом: "Не судіть нікого, це я сам вкоротив собі життя!" Самогубство було таке певне, що вже хотіли передати для похорону його тіло. Але хтось із присутніх раптом відкрив пістоля і побачив, що всі кулі були всередині. Отже, студент не міг згинути від цієї зброї. Іншого ж пістоля в хаті не було. Ніхто не міг розв'язати загадки.

Аж одному з товаришів Дойла, Гольмсові, спало на думку, що вбитий студент був закоханий у дочку одного професора. Отже, він зробив висновок, що ввечері вона зйшла до студента й після суперечки смертельно його поранила кулею зі свого пістоля. Студент, що любив дівчину, по її відході останками сил позачиняв вікна й двері і написав картку, яка мала зняти з дівчини підозру. Лише забув, чи не мав уже сили, ще вистрілити кулю із свого пістоля. Припущення виявилося правильним. Дочка професора була убивцею.

Щодо імені Шерльок то це було прізвище відомого штукаря.

Читачі були захоплені Шерльоком Гольмсом. Його спостережливість, швидкість розуму й всестороння освіта затінювали всі реальні постаті найкращих детективів. Ведучи боротьбу зі злочинцями, він не користувався насильством, вимушеними зіз-

наннями, шпигами й провокаторами. Йому досить було кількох слідів, знайдених на місці злочину: трохи крові, кілька волосин або й усього кілька крапель воску із свічки. Логіка його дій була така досконала, що читачі думали, що саме так мусить працювати справжня поліція.

Фантазія лікаря Дойла перетворила криміналістику в галузь науки. Методу психологічної й матеріальної аналізи впровадив уперше Шерльок Гольмс.

Світ хотів бачити Шерльока Гольмса живим. Але довідавшися, що він не існує, люди почали думати, що сам Дойл є Шерльоком Гольмсом і що він оповідає свої власні переживання. До нього почали звідусіль надходити листи з різними справами. В нього шукали допомоги всі потребуючі. Духове життя Дойла переростало його самого. Отже, він мав уже його досить. Шерльок Гольмс мусів умерти. В романі "Файнел проблем" Шерльок Гольмс разом із своїм ворогом д-ром Моріерті падає в провалля. Вотсон відпроводжує Шерльока Гольмса на вічний спочинок і сам повертається до Англії.

Але публіка шаліє. Дойл дістає купи листів, у яких читачі ганьблять його останніми словами. На його домі малюють слова: "Брутус!" Жінки приходять до нього, плачуши, й питаютимуться, чому Гольмс мусів умерти.

І в Дойла м'якне серце. В наступному романі знову з'являється Шерльок Гольмс: Його похорон був тільки однією з хитрощів. З'являється нова серія романів: "Ретірн оф Шерльок Гольмс". Мільйони читачів у цілому світі шаліють з радості.

Але Дойл знову, що чар Шерльока Гольмса, мусить збліднити. Отже, вже незабаром він мусить удроге вмерти. Цього разу уже назавжди.

ПОЗДОРОВЛЕННЯ

Управа та члени філії ОДУМ в Чікаго пересилають найщиріші поздоровлення голові філії ОЛЕКСАНДРУ ЛУППО та одумівці ЗІНАЇДІ ДУБОВИК з нагоди її одруження, бажаючи молодій парі щастя, здоров'я, довгих років життя та всього найкращого в майбутньому родинному житті!

Управа філії та члени ОДУМ в Чікаго висловлюють найщиріші поздоровлення секретарю філії МАРІЇ МАРТИНОВИЧ та одумівцю АНАТОЛІЮ ЛУППО з нагоди їх одруження, бажаючи молодій парі щастя, здоров'я, довгих років життя та всього найкращого в майбутньому родинному житті!

**УПРАВА ОДУМ-у
В ЧІКАГО**

КУДИ ЗАВЕДЕ НАС ПЕСИМІЗМ?

(Закінчення зі стор. 4)

ФАРБИ

найліпшої якості знаних
фабрик GLIDDEN, O. P. W.
і ін.

ТАПЕТИ

у великому виборі купите най-
ліпше в українській крамниці

**METROPOLITAN
PAINT & WALLPAPER
CO.**

823 Dundas St. West,
Toronto, Ont. EM. 4-6597

Найвідживніший

і найдешевший харч — це

МОЛОКО

**ТА МОЛОЧНІ
ПЕРЕТВОРИ!**

Споживайте високоякісні
продукти єдиної української
молочарні

**ROGERS
DAIRY LTD.**

459 Rogers Rd., Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

ROMAN

**988 QUEEN ST. WEST
ЄДИНА
УКРАЇНСЬКА ЦУКОРНЯ
В ТОРОНТО**

Поручає:

- Коровай
- Всі види тортів
- Віденські штрудлі
- Крайові маківники
- Французькі тісточки
- та все на замовлення.

В найближчому часі в крам-
ниці будуть інсталовані столи
для вдовілля покупців.

му, що знання шкідливі, але тому, що і демократія, і віра, і знання у їх повному сенсі ледве були експериментовані.

Ні віра, ні знання, ні ідеї справедливості самі собою не дають швидкої розв'язки наших людських проблем, але закинути їх, рівнозначно закинути єдиний компас, що вказує напрям.

Філософ психологічної Європи Альберт Швайцер стверджує:

"...Ми відважуємося глянути в лиці правді, що з великим прогресом знання і сили справжньої цивілізації жити стало не легше, а тяжче. Бруталність ніколи не була так науково організована як сьогодні, але це не значить, що одвічна правда здала свої позиції..." Це значить, що правду стає боронити тяжче..

В українській душі конфлікт західної і східної половин в західному оточенні загострився. І як це не парадоксально, переможно опинилася не частина, співзвучна фавстівській психологічній Європі, а колінопоклонна східня половина.

Титанічні судари в двох світових війнах, безконечний ланцюг локальних війн, революцій, бунтів і переворотів, кацети, трудові табори, братські могили під тюрмами і танцювальними майданчиками, жорстокість і нелюдська поведінка тієї людини з великої літери, кинули пересічну людину в сумнів щодо правильності доріг. Щоб оправдати себе, вона мусить шукати вини в ідеях, не здаючи собі справи, що, наприклад, лібералізм відживає не тому, що свобода, рівність і братство — це омана, але лише тому, що це до певної міри пройдений шлях, це славне минуле. Хто твердить інакше, той просто забуває, що він у ХХ ст. і що його, і негра по сусіству, і китайця через дорогу сьогодні трактується однаково, хоч сто років тому прадід одного був кріпаком у шляхтича, другого рабом на плянтациї бавовни, а третій був "кулі". Коли пакістанець, японець і малаець сидять у Колумбійському Університеті разом з англійцем чи американцем, і коли за перших платити канадський чи бельгійський податкоплатець, то хіба це не те саме, що було 100 чи 200 років тому, коли це гасло щойно проголошувалось. Дорога ще не скінчена, але напрям вірний.

Для "сходу" демократія — це "свобода без змісту, свобода, якою ситим не будеш". Так, свобода не має свого внутрішнього змісту, бо зміст — це кожне з нас, це ти і я, твоя й моя енергія, твій і мій розум, праця, натхнення, прагнення. Зміст лише в людині, а демократія дає можливість, дає простір цьому змі-

ту вибути.

Демократія не обіцеє наливати порожні міхи, чи надувати порожній бальон; коли хтось добре почуває себе порожнім, навіщо силувати його чужим йому змістом, як це роблять тоталісти.

Дехто вболіває, що свобода не має змісту для тих, хто не знає, що з нею робити, забуваючи, що вона дає можливість шукати свого особистого ствердження де кому забажається або й зовсім не шукати, останнє не менш важливe, ніж перше. Це саме те, чого не дозволяє тоталізм, в якому кожному, хоче він чи ні, таке "самоствердження" підшукується. Різниця між тоталітарним і демократичним суспільством є різниця між тими, які вірять, що людина зуміє бути капітаном своєї душі, і тими, які вірять, що людина є тільки продукт суспільства, в якому живе..." — каже Джозеф Кратч. Але демократія це ще не сама рівність, це лише **рівність у можливостях**. Рівність у можливостях і тільки, а решта залежатиме від кожного зокрема, як він ту рівність захоче використати. Демократія вірить в аристократизм інтелігентності, смаку і характеру більше, ніж в це вірить "вождизм". Завжди були і будуть провідники і ведені, тяглови сила і ті, що шукають нагоди проіхатися "зайцем", і не може бути нічого шкідливішого, як намагання уравніловки, уболівання за всім і вся, на яке так хорує наш вік, намагання накинути шкалу "вищих" цінностей на інших, тобто "спасті їх душі, дати їм "наше щастя, якого вони може не розуміють і не хочуть. І це обов'язково універсальним декртом, програмою, філософською концепцією, так через ніч — це данина масовому мисленню Сходу.

Звідси такий страх перед індивідуальністю, що вибивається з маси пересічності, намагання стрижки під гребінчик, страх перед відкритим суспільством, у якому є широкі можливості швидкої диференціації. Результат розкуркулення, втискання всього суспільства в прокrustове ложе провінційної обмеженості, офіційного декрету пришибівщини.

В демократичному суспільстві держава не має за ціль спасати людські душі. Спільнота в державі завдяки демократичним свободам шукає власних шляхів самовдосконалення всередині держави без помітного впливу останньої, залишаючи "...тягар самостійного думання та вирішування..." кожному окремо.

Тому здобуття держави для підлеглих народів може і мусить бути у цьому випадку буде різнистися від самоцілі держави у розумінні тота-

лістів, для яких "самоціль" держави — це панування їх примітивних ідей на всіх площинах і у всіх сферах суспільного, економічного, культурного, не кажучи вже політичного життя народу.

"...Нації мусять бути вільні; під цим я розумію, що їх доля мусить бути в руках чоловіків і жінок, народжених на їх землі, викормлених їх ґрунтом, зігрітих їх небом. Але я вірю також, що свобода — ніжна рослина, схильна пов'януть, якщо не буде вкорінена у внутрішню свободу кожного чоловіка і жінки народу, що є вільний..." (С. Болівар).

Отож демократія має два фундаментальних елементи: — вільна нація як протилежність рабству чужої експлуатації і свобода індивідуальності як протилежність деспотизму. На дорозі свободи стоять 1. Брак віри у свободу, що переходить у страх перед свободою. 2. Брак віри у себе, в людину (це данина черепю першої половини нашого сторіччя — фашистсько-комуністичний семафорщині). Неначе на муштря чи сцені, ця категорія людей потребує не тільки завченої ролі, але й суплера, щоб, бува, не збитись.

Українській демократичній молоді не вільно стати безвольними мрійниками абстрактних утопій, носіями світових болів, шукачами абсолютних правд, шукачами універсальних формул для людського щастя, едемів та земних раїв, бо це шукання соціологічних перпетум молібі, а досвід вчить, що соціальний перпетум мобіле, як і його технічний прототип, у природі немисливий, а значить і непотрібний. Українській сучасній молоді потрібно шукання практичного знаряддя для кожного окремого дня, кожного окремого місця, кожної окремої історично-соціологічної ситуації. Трафаретів не існує, кожний день — це нове завдання для цієї молоді, з яким вона мусить справитись тяжким шляхом спроби й помилки. Це тяжкий невдачний шлях, але це єдиний шлях у світліше майбутнє, і я певний, що здорові українська молодь, молодь повна енергії, наснаги, рішучості, молодь ідеалістична, жертовна, не злякається довшого тяжчого шляху демократії і не схібить в обійми підступно-привабливого, псевдо-всеобічного, всесторонньо виправданого "універсальними ідеологіями", псевдодинамічного, без різниці, на що той динамізм направлений.

Для нас, української молоді, молоді без готової машини-нації, інженерно-практичний шлях спроб і помилки багато тяжчий, як для молоді державних народів. Але трудність не сміє виправдати втікання молоді від відповідальнosti боротись за свободу щоденно, щого-

динно, повсякчасно, завжди і скірзь, щоб виправдати, реабілітувати несправедливо заложене різними безвідповідальними демагогами поняття демократії, винести це поняття з сфері політики у сферу духового поняття, у сферу віри, наладувати його, як бомбу, революційним змістом, наситити найглибшим динамізмом українського націоналізму, підняти до бойового клича, поняття, що торкало б найглибші ідеали молодої душі. Коли молодь це здійснить — турбуватись за "духову кризу" нам не прийеться.

РЕЦЕНЗІЇ

БУТИ ЦІЛЛЮ В САМОМУ СОБІ

"Царівна" Ольги Кобилянської — це психологічна студія, на яку так бідна українська література. Написана у формі щоденника, повість "Царівна" розкриває перед читачем внутрішній світ молодої дівчини, Наталки Веркович.

— "Я чую, — говорить царівна, — в собі пробліск якоїсь сили... та її захисткує та груба сила, що панує довкола мене всевладно..." І щоб той "пробліск сили" не згас завчасно, Наталка хоче: "Мати таку свободу, щоб бути собі ціллю! Передовсім бути собі ціллю, для власного духа працювати, як бджола; збагачувати його, збільшувати, довести до того, щоб став сяючим, прегарним, хвилюючим, зорючим у тисячних кольорах!"

Передовсім бути собі ціллю і вдосконалювати самого себе, з дня на день, з року до року. Різьбити себе, вирівнювати, щоб усе було складне, тонке міле. Щоб не осталося дисгармонії ані для ока, ані для серця, для жадного зі змислів. Щоб жадоба за красою утихомирювалася.

Бути передовсім собі ціллю, а опісля стати або для одного чимсь величним на всі часи, або віддатися красі для всіх. Боротись за щось найвище, сягаюче далеко поза буденне щастя...

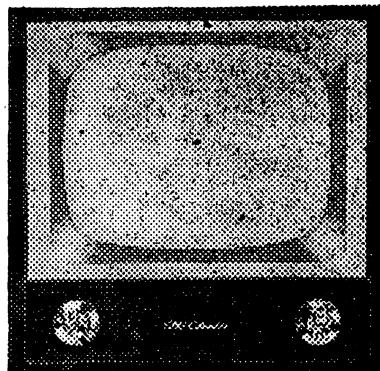
Такий мій ідеал.

Свобідний чоловік із розумом — це мій ідеал".

"Царівна" ст. 179-180, вид. "Сурма" Н. Й.

Не відразу прийшла Наталка Веркович до такої глибокої аналізи своїх душевних переконань, почувань. Залишивши сиротою, вона, маленькою, зіткнулась з тяжкими й темними сторонами життя. Вона рано відчула, що є тягарем родині її вуйка, де мусіла з милосердя жити. Довкілля також відштовхувало її. Единий приятель її це — книжка. І Наталка кожну вільну хвилину використовує й поглиблює свої знання; в її списку прочитаного ми подибуємо: І. Стюарт Мілль, Гайнє,

BURLACOFF'S FURNITURE

- ЕЛЕКТРИЧНІ Й ГАЗОВІ КУХНІ
- ХОЛОДИЛЬНИКИ
- ПРАЛЬНІ МАШИННИ
- РАДІО
- ТЕЛЕВІЗІЙНІ АПАРАТИ

та інше

купите на дуже догідних умовах у крамниці

BURLACOFF'S FURNITURE

**619 QUEEN ST. WEST
TORONTO, ONT.**

Tel.: EM. 8-6812

Шекспір, Шевченко, Гаршін, Лессінг, Фламеріон, Ніцше, Кант.

Наталка Веркович — вразлива на красу природи: "На дворі препарана ясна, зориста ніч, що своїм чарівним спокоєм викликує дивну туту з усіх закутків серця", або: "Сніг уклався білесеньким покривалом на землю. Смереки на горах, обвіслі інеєм, обвіті мракою, дрімають. Тихо, ледве чутно життя. Зійшовший місяць упивається величавим спокоєм."

Музика довершує загальну гармонію краси Наталчиного світосприймання: Бетговен та Шопен її улюблені композитори, особливо "Місячна соната" Бетговена.

Наталка пізнає Василя Орядина, що є — "загорілий поклонник Маркса"; про це Орядин розповідає Наталці після ознайомлення з її щоденником, вбачаючи, що вона написана дівчина. Вкінці питает Наталку, що вона про те думає? На його одверте й пристрасне признання, властиве його палкій натурі, Наталка відповідає: "...Я боялася якогось хаосу в будущності, котрий немов відчуvalа, боялася царювання ще грубшої безогляднішої сили, як досі".

Відповідь Наталки тільки раздразнює Василя, і він нетерпеливо питает її:

"Чи вірить вона в силу людської інтелігенції?"

— Вірю, — відповідає Наталка Веркович, — але вірю так само і в силу пристрасті, що потягає інтелігенцію у свій вир, вірю в силу самолюбства, вірю в нетривкість людської натури.

Орядин розгортає перед Наталчи-

ним духовим зором полотна майбутнього суспільства, збудованого на "соціалістичних догмах". Він бачить дуже простий спосіб до розв'язання всіх людських проблем: що "всіх причин суспільного перевороту не шукати нам в людських головах, в їх зростаючім пізнанню 'вічної' правди, або неправди і справедливості, але попросту в змінах продукування й заміни: не в релігії й філософії, лише в економії дотичної епохи."

Але Наталка, що до всього підходила з суворим критерієм і не могла відразу захопитися "соціалістичними догмами", поставилася критично до них. А Василь мав їх лише у молодості, і дуже швидко по-прощався з тими "догмами", захопившися практичним життям.

Наталка хотіла, щоб і він був всесторонньо-розважливим, а не однобічним повторювачем чужих думок на зразок Маркових цитат, та Василь знайшов себе у іншім світі.

Доля веде Наталку між людьми, де вона своїм поводженням, своєю вдачею зискує собі повагу, пошану й любов. Та найвищою своєю чеснотою Наталка вважає служіння народові; вона: "Усміхнулася нараз у своїх думках: Це було неможливо. Було неможливо, щоб для неї і для її народу не вибила також година полуночі. Щоб вся їх сила не вистарчила на те, щоб у їх житті не засяяли такі хвилини, котрі свідчили б твердо про їх здібності до самостійного існування і якусь своєрідну красу, що не дається нічим притиснути. Це неможливо, у них мусить настати полуночі! Тоді зможуть жити повно. Без утиску і хитру

роців, без ложі і малодушності і без ненависті."

Разом з Наталкою Веркович віримо, що настане час для України, про який писав також і російський революціонер Герцен: "Соціалізм розвинеться в усіх своїх фазах до найстрашніших наслідків, до безглуздя. Тоді знову в титанічних грудях революційної меншості вирветься крик страждання і знову почнеться смертельна боротьба, в якій соціалізм зайде місце теперішнього консерватизму (реакції) і буде переможений майбутньою невідомою революцією."

Леся Борисевич

"ЗЕМЛЯ" О. КОБИЛЯНСЬКОЇ В КІНОФІЛЬМІ

На закордонних екранах з'явився недавно новий кольоровий український фільм "Земля", побудований на повісті Ольги Кобилянської, тієї самої назви. Продукції Київської кіностудії 1954 року, фільм режисерів А. Бучмою та А. Швачком і в головних ролях має Наталю Ужвій (Марія), М. Сокирко (Івонік), П. Грубник (Сава) й ін. Музика В. Крижанівського та В. Гомоляки.

Фільм відзначається відсутністю будь-якої спекулятивної пропаганди, властивої советським фільмам сучасності. Цими рисами "Земля" приемно відрізняється від усього, що випустила Київська кіностудія за останній десяток років. Якщо до цього додати бездоганні кольори, чудесні краєвиди Буковини, числу співчу мову навпереміш з місцевим діялектом, оригінально відтворені старі звичаї й ритуали (буковинське весілля, проводи рекрутів до війська і т. д.), то цей фільм можна поставити на перше місце серед усіх мистецьких досягнень Київської студії останнього десятиріччя.

Сюжет "Землі", щоб пригадати наших читачам, такий:

Дія відбувається в Буковині при кінці минулого століття. Родина селянина Івоніка Федоручка складається з його дружини Марії та двох синів — старшого Михайла й молодшого Сави. Івонік і Марія тяжкою працею придбали шмат землі. Старший син Михайло — добрий господар, любить землю і тому симпатії батька по його боці. Михайло любиться з наймичкою Анною і не рішається призватись про це батькам. Молодший син Сава не любить праці. Ale під впливом своєї нарешеної Рахіри він приходить до думки, що тільки власність на землю даст йому багатство й щастя. Прагнучи один успадкувати батькову землю, Сава вбиває в лісі брата Михайла. Батьки знають, хто є вбивця, але не видають Саву, приховують його від суду.

АЛЬФА

найбільша українська крамниця меблів
і домашнього устаткування пропонує
у великому виборі:

- МЕБЛІ І ХОЛОДИЛЬНИКИ
- ЕЛЕКТРИЧНІ Й ГАЗОВІ ПЕЧІ
- РАДІО Й ТЕЛЕВІЗІЙНІ АПАРАТИ

та всякі інші предмети домашнього устаткування.
Найкращий товар по найнижчих цінах!

ALPHA FURNITURE COMPANY

735 QUEEN ST. W., TORONTO, ONT.

Tel.: EM. 3-9637

Перша в Канаді крамниця меблів новоприбулих українців

ROCHESTER FURNITURE COMPANY

295 COLLEGE ST., TORONTO, ONT. Tel. WA. 3-2834

100% гарантія всього товару, або зворот коштів.

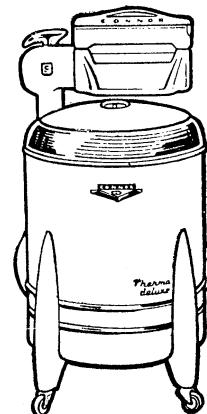
Машини до прання марки "CONNOR" ізольовані й задержують температуру протягом 12-ти годин.

Ці гарантовані на 4 роки машини, ми даємо на пробу до 30-ти днів.

ГОТОВІ ДО ПОСЛУГ ВЛАСНИКИ КРАМНИЦІ:

М. Герус

Н. Дейнега

Треба призвати, що виконавці ролей в "Землі", особливо Н. Ужвій та В. Сокирко, суміли чудово передати складні психологічні переживання головних героїв та глибоко зрозуміли мистецькі прийоми реалізму О. Кобилянської. Розпац батьків, що змушені приховувати сина-брата вбивство, тільки тому, що він єдиний тепер їхній син, нагадує справді шекспірівські пристрасті. Також фінальну сцену прощання батька на могилі старшого сина, який лежить на тій землі, що зазнав брат убив брата, артист В. Сокирко зобразив дуже сильно.

"Земля" для довголітнього міського мешканця та ще й у західному світі, звичайно не може бути якоюсь промовляючою й за душу беручою драмою. Тому фільм цей мабуть не буде популярним закордоном. Але в глядача, що любить і відчуває мистецтво, ця, сьогодні вже чисто історична за змістом, драма, розбудить без сумніву широку гаму почуттів. Отже, фільм цей є значним здобутком українського кіномистецтва.

В. С. Г. ("Вперед")

СПОРТ У СВІТІ

Австралійський олімпійський комітет запросив футбольну команду Рапід (Віден) на турне з ціллю популяризації олімпійського футбольного турніру, що відбудеться в Австралії в наступному році. Відшкодування — 30.000 фунтів.

Чергові змагання на першість світу з пінг-понгу відбудуться в Токіо в 1956 році. Як відомо, японці вигравали звання чемпіона світу вже впродовж кількох років. Цього року, на турнірі в Уткрайхті (Голландія) перше місце здобув японець Танака, перемігши югослава Долінара з рахунком 21:12, 21:9, 21:14. Перше місце серед жінок здобула Розеану (Румунія).

На європейському чемпіонаті

з гімнастики, що відбувся в Франкфурті на Майні в травні ц. р., перше місце здобув Б. Шаклін (ССР), друге — Азерджан (ССР). Третє і четверте місце здобули представники Зах. Німеччини. Варто зазначити, що світові чемпіони Чукарін та Муратов учасники в чемпіонаті не брали.

Широкою популярністю користується вже 40-літній правий крилатий англійської збірної Стан Метьюз. Південно-африканський клуб Йоганнесбург Рейндженер запропонував йому 1.000 фунтів (крім певної суми, що її буде заплачено клюбові Метьюзу), якщо останній дасть свою згоду заграти в Південній Африці хоч один сезон.

Світовий чемпіонат в грецько-римській боротьбі відбувся в Карлсруе (Зах. Німеччина) в травні ц. р. Як і треба було сподіватися, советські борці здобули 6 золотих медалей. По одній золотій медалі здобули Італія і Мадярщина.

Після закінчення сезону в футбольній лізі Південної Німеччини в другу лігу сходять Гессен, Касель та Байерн — Мюнхен. На місце цих відомих команд приходять 1860 Мюнхен і Вікторія Ашаффенбург.

КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ

При кінці вересня ц. р. приїжджає в Канаду Капеля Українських Бандуристів. Плян її концертової подорожі в Канаді такий:

- 29 вересня — Лондон, Онт.
- 30 вересня — Гамільтон, Онт.
- 1 жовтня — Торонто, Онт.
- 2 жовтня — Судбури, Онт.
- 4 жовтня — Форт Віллем, Онт.
- 5 жовтня — Форт Френсіс, Онт.
- 6 жовтня — Вінніпег, Ман.
- 7 жовтня — Принц Алберт, Саск.
- 8 жовтня — Едмонтон, Алта.
- 9 жовтня — Калгарі, Алта.
- 10 жовтня — Саскатун, Саск.
- 11 жовтня — Канора, Саск.
- 12 жовтня — Ріджайна, Саск.

● В Голляндії введено... жіночий футбол. В сезоні 1955-56 гримуть 14 жіночих дружин, поділених на дві групи. Одна гра триватиме 60 хвилин. Отож, жінки, на футбольну площа!

● "Футбольний" майор Пушкаш, зірка мадярського футболу, дуже самовпевнена людина. Одного разу, на вулицях Будапешту, він не привітав кількох генералів угорської армії. Коли йому було звернено увагу, він відповів: "Чи ви знаєте хто я такий? Я — Ференц Пушкаш. У нас багато генералів, але тільки один майор Пушкаш!"

O. С.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Повідомляю читачів, що з причини переобтяження іншою працею, а також з уваги на неможливість за існуючих видавничих і внутрішньо-організаційних одумівських обставин тримати журнал на належному ідеологічному і культурному рівні — з числом 25-им "Молодої України" я складаю з себе обов'язки головного редактора.

При цій нагоді висловлюю подяку всім, хто словом і ділом на протязі 4-ох років допомагав мені у розбудові журналу.

Б. Олександров

ВІД РЕДАКЦІЇ

Як нам відомо, в своїй резигнації, яку п. Б. Олександров заповів Центральному Комітетові ОДУМ-у ще в травні ц. р., нічого не згадував він про будьякі "внутрішньо-організаційні одумівські обставини", ні про "належний ідеологічно-культурний рівень" журналу.

Поскільки повище повідомлення п. Б. Олександрова було передане ним до друку щойно в останню хвилину — ЦК ОДУМ-у зможе відповісти на закиди Автора тільки в черговому числі, якщо таку відповідь вважатиме потрібною.

Редакція

НАЙКРАЩІ РЕЧІ ПО НАЙНИЖЧИХ ЦІНАХ КУПІТЕ В УКРАЇНСЬКІЙ КРАМНИЦІ

G. LUKE'S FURNITURE-ELECTRIC

Маємо великий вибір електричних й газових кухонь (Мофет стов), холодильників, пральніх машин, машин до чищення підлог та килимів, радіоапаратів, диванів (честерфілди), п'яно-акордіони та інше.

ГАРАНТУЄМО: НИЗЬКІ ЦІНИ, ВИГІДНІ СПЛАТИ, ГАРНУ ОБСЛУГУ ТА ДОБРУ ЯКІСТЬ КУПЛЕНИХ У НАС РЕЧЕЙ.

797-799 DUNDAS ST. W., TORONTO, ONT.

— Tel.: EM. 8-9228

BATHURST

HARDWARE

УКРАЇНСЬКИЙ ЗАЛІЗНИЙ
СКЛЕП І СЛЮСАРНЯ

Склад фарб, замків та виріб
різномінних ключів.

ІВ. ЛІЛІЦАК
344 Bathurst St.

Tel.: EM. 3-4884

ПОПРАВКА

В минулому (24-му) числі "Молодії України", у вірші Ю. Буряківця "Надя Капітанова" (стор. 14), трапилося кілька друкарських помилок. Має бути:

1. Третій рядок 12-го куплету:
"За рікою громіли громи..."
2. Перший рядок 20-го куплету:
"Пригодав, мої друзі, про вас..."

Також у прізвищі автора пропущено одну літеру.

Має бути: Ю. Буряківець.

Шан. Автора просимо пробачити цей недогляд.
Ред.

Відкрито новий скlep
ФАРБ і ПАПЕРУ НА СТІНИ

DUNDAS PAINT & WALL PAPER

1185 DUNDAS ST. WEST
Tel. LO. 0422

(між Осінгтон і Доверкорт)
Власник: ВАСИЛЬ УСАТЮК
Великий вибір доброкісних
фарб.

Одержані поради на всі процеси мальовання!

У ЧЕРГОВОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

М. ДАЛЬНИЙ — Не ставлячи крапки над "і"

М. ДУРДЕЛЛА — Джан Дьюї, філософ і вихователь Америки

Капіт. В. ДУБОВИЙ — Від Каїро до Дакару

П. МАЛЯР — "Майстер Корабля"

Дмитро ТКАЧУК — Світла і тіні ОДУМ-у

Марія СОШЕНКО — Окрадена душа (закінчення)

Д-р Вол. ЯНІВ — Український Християнський Рух

— Матеріали П'ятого З'їзду ОДУМ-у в США і Канаді,
огляд книжок і фільмів, культурна хроніка і ін.